

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
СУВ ХЎЖАЛИГИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ
2020-2030 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН
КОНЦЕПЦИЯСИНИ ТАСДИҚЛАШ
ТЎҒРИСИДА

Сўнгги йилларда ер ва сув ресурсларидан самарали фойдаланиш, сув ресурсларини бошқариш тизимини такомиллаштириш, сув хўжалиги объектларини модернизация қилиш ва ривожлантириш бўйича изчил ислохотлар амалга оширилмоқда.

Шу билан бирга, глобал iklim ўзгариши, аҳоли сонининг ва иқтисодиёт тармоқларининг ўсиши, уларнинг сувга бўлган талаби йил сайин ошиб бориши туфайли сув ресурсларининг тақчиллиги йилдан-йилга кучайиб бормоқда.

Фойдаланилган ўртача йиллик сув миқдори 51-53 миллиард куб метрни, жумладан, 97,2 фоизи дарё ва сойлардан, 1,9 фоизи коллектор тармоқларидан, 0,9 фоизи эса ер остидан фойдаланиб, ажратилган сув олиш лимитига нисбатан 20 фоизга қисқарган.

Республикада 2020-2030 йилларда аҳолини ва иқтисодиётнинг барча тармоқларини сув билан барқарор таъминлаш, суғориладиган ерларнинг мелiorатив ҳолатини яхшилаш, сув хўжалигига бозор тамойиллари ва механизмларини ҳамда рақамли технологияларни кенг жорий этиш, сув хўжалиги объектларининг ишончли ишлашини таъминлаш ҳамда ер ва сув ресурсларидан фойдаланиш самардорлигини ошириш мақсадида:

1. Қуйидагилар:
Ўзбекистон Республикаси сув хўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган концепцияси (кейинги ўринларда — Концепция) 1-иловага мувофиқ;
Ўзбекистон Республикаси сув хўжалигини ривожлантиришнинг

2020-2030 йилларга мўлжалланган концепциясида белгиланган вазифаларни 2020-2022 йилларда амалга ошириш бўйича “Йўл харита”си 2-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Қуйидагилар Концепциянинг устувор йўналишлари этиб белгилансин:

сув ресурсларини прогнозаштириш, уларнинг ҳисобини юритиш ва маълумотлар базасини шакллантириш тизимини такомиллаштириш ҳамда шаффофлигини таъминлаш;

сув хўжалиги объектларини (ичимлик ва оқова сув тизимидан ташқари) модернизация қилиш ва ривожлантириш, йирик сув хўжалиги объектларини бошқаришни рақамли технологиялар асосида автоматлаштириш, электр энергияси ва бошқа ресурсларни тежайдиган замонавий технологияларни кенг жорий қилиш, соҳага хорижий инвестицияларни кенг жалб қилиш ҳамда ажратилаётган маблағлардан мақсадли ва самарали фойдаланишни таъминлаш;

сув омборлари, сел-сув омборлари ва бошқа сув хўжалиги объектларининг хавфсизлигини ҳамда ишончли ишлашини таъминлаш;

сув ресурсларини бошқариш тизимини такомиллаштириш, сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли ҳисобини юритишда “Smart Water” (“Ақлли сув”) ва шу каби рақамли технологияларни жорий қилиш;

қийлоқ хўжалиги экинларини етиштиришда сув тежовчи суғориш технологияларининг жорий қилинишини янада кенгайтириш ва давлат томонидан рағбатлантириб бориш, ушбу

соҳага хорижий инвестициялар ва грантларни жалб қилиш;

суғориладиган ерларнинг мелiorатив ҳолатини яхшилаш ва барқарорлигини таъминлаш, ерларнинг унумдорлигини оширишга қўмаклашиш, тупроқнинг шўрланиш даражасини пасайтириш ва унинг олдини олиш бўйича самарали технологияларни қўллаш;

сув хўжалигида бозор иқтисодиёти тамойилларини, жумладан, сувни етказиш харажатларининг бир қисмини босқичма-босқич сув истеъмоличилари томонидан қоплаш тизимини жорий қилиш, тушган маблағларни сув хўжалиги объектларини ўз вақтида сифатли таъмирлаш-тиклаш, рақамли технологияларни жорий қилиш ҳамда самарали бошқаришга йўналтириш;

сув хўжалигида давлат-хусусий шериклик ва аутсорсинг жорий этиш, алоҳида сув хўжалиги объектларини фермер, кластер ва бошқа ташкилотларга фойдаланиш учун бериш ҳамда тежалган маблағларни сув хўжалиги объектларини модернизация қилиш ва ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш ва рағбатлантиришга йўналтириш;

сув ресурсларини интеграциялашган ҳолда бошқариш тамойилларини жорий қилиш, аҳолини сув билан кафолатли таъминлаш, иқтисодиёт тармоқларига сувни барқарор етказиб бериш, сувнинг сифатини яхшилаш ва атроф-муҳитнинг экологик мувозанатини сақлаш;

Давоми 2-бетда

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ҚАРОРИИҚТИСОДИЁТНИНГ ЭНЕРГИЯ
САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ВА
МАВЖУД РЕСУРСЛАРНИ ЖАЛБ ЭТИШ
ОРҚАЛИ ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИНИНГ
ЎҚИЛҒИ-ЭНЕРГЕТИКА МАҲСУЛОТЛАРИГА
ҚАРАМЛИГИНИ КАМАЙТИРИШГА
ДОИР ҚЎШИМЧА ЧОРА-ТАДБИРЛАР
ТЎҒРИСИДА

Ўқилғи-энергетика ресурсларидан самарали ва оқилона фойдаланишнинг рағбатлантириш, қайта тикланувчи энергия манбаларини мамлакат иқтисодиётига кенг жорий этиш, иқтисодиёт тармоқлари ва аҳолига электр энергияси ва нефть-газ маҳсулотларининг узлуксиз етказиб берилишини таъминлаш мақсадида:

1. Белгилаб қўйилсинки:
2020 йил 1 августдан ҳудудий электр тармоқлари корхоналари томонидан электр энергиясини янги ишга туширилган қуёш, шамол, биогаз электр станциялари, қуввати 1 МВт гача бўлган микро ва кичик гидроэлектрстанциялардан, шу жумладан, ўз эҳтиёжлари учун ишлаб чиқарилган ортика электр энергиясини кафолатланган тарзда сотиб олиш бўйича тариф сотиш, тарқатиш ва етказиб бериш харажатларини чегириб ташлаган ҳолда II тариф гуруҳи истеъмоличилари даражасида белгиланади;

саноат қўламадида (1 МВт ёки ундан ортиқ) қайта тикланувчи энергия манбалари (гидроэлектрстанциялардан ташқари) соҳасидаги лойиҳаларни амалга ошириш учун потенциал инвесторларни аниқлаш шаффоф аукцион (танлов) савдолари орқали амалга оширилади;

2020 йил 15 июлдан 31 декабргача 750 кВАгача бўлган қувватда уланган ҳамда қўшимча учинчи сменани ташкил

этган маҳсулот ишлаб чиқарувчи ва хизмат кўрсатувчи истеъмоличилар (Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланган рўйхат бўйича) учун тунги давр — сутканинг қоронғи даврида (ягона электр энергетика тизимининг соат 22.00 дан 24.00 гача ва соат 00.00 дан 06.00 гача бўлган минимал юкламалар соатларида) фойдаланилган электр энергияси бўйича ҳисоб-китобларда белгиланган тарифга нисбатан 1,5 баравар миқдорда камайитириш коэффициенти қўлланилади;

юримдик шахслар томонидан табиий газ ва электр энергияси учун олдиндан тўлов киритиш тўғрисидаги мажбурий талабни 30 фоизгача камайитириш имконияти давлат корхоналари ва устав капиталдаги давлат улуши 50 фоиз ва ундан ортиқ бўлган юримдик шахсларга таъбиқ этилмайди;

Ўзбекистон Республикаси Энергетика вазирлиги Сув хўжалиги вазирлиги, “Ўзбекгидроэнерго” АЖ ва маҳаллий ҳокимият органлари билан биргаликда потенциал инвесторларни жалб қилиш масаласини ўрганиш учун ахборотни ўз расмий веб-сайтида жойлаштириш ҳамда фойдаланиш мумкин бўлган бошқа расмий усуллар ёрдамида тарқатиш, шу жумладан, бизнес-тадбирларда иштирок этиш ва хорижда “road-show”лар ўтказиш орқали тизимли асосда, бироқ йилига

камида бир маротаба белгиланган қуввати 1 МВт гача бўлган микро ва кичик гидроэлектростанциялар портфелини шакллантиради.

2. Қуйидагилар:
3,3 миллиард кВт соат электр энергияси, 2,6 миллиард м³ табиий газ ва 16,5 минг тонна нефть маҳсулотларини тежашни назарда тутувчи 2020-2022 йилларда иқтисодиёт тармоқларида ўқилғи-энергетика ресурсларини тежашнинг мақсадли параметрлари 1-иловага мувофиқ;

Иқтисодиёт тармоқларининг йирик энергия сарфловчи корхоналарида энергия самарадорлигини ошириш ва ўқилғи-энергетика ресурсларини тежаш бўйича “Йўл харитаси” 2-иловага мувофиқ;

Ўқилғи-энергетика ресурслари жами йиллик истеъмоли икки минг тоннадан ортиқ шартли ўқилғи ёки бир минг тоннадан ортиқ мотор ўқилғиси бўлган корхоналарни мажбурий энергетик текширувдан (энергия аудитидан) ўтказишнинг 2021-2022 йиллар даврига мўлжалланган жадвали 3-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

Вазирликлар, идоралар ва хўжалик ташкилотларининг биринчи раҳбарларига ушбу қарор билан тасдиқланган ўқилғи-энергетика ресурсларини тежашнинг мақсадли кўрсаткичлари ва мажбурий энергетик текширувлар ўтказиш жадвалини бажариш юзасидан шахсий жавобгарлик юклатилсин.

Давоми 2-бетда

Муносабат

ТАРАҚҚИЁТИМИЗНИНГ
МУҲИМ ПОЙДЕВОРИ

тадбиркорларимиз қанча кўпайса, халқимиз

фаровонлиги шунча ортади

Мамлакатимизда бу йўналишда Инқирозга қарши курашиш жамғармаси ташкил этилиб, тизимли иш олиб боришмоқда. Бундан ташқари, давлатимиз раҳбарининг қатор фармон ва қарорлари қабул қилиниб, аҳолини тиббий-ижтимоий муҳофазалаш баробарида иқтисодиёт тармоқларини ва тадбиркорларни қўллаб-қувватлаш чоралари кўриляпти.

Жорий йил 8 июль куни Президентимиз раислигида ҳудудларда тадбиркорлиқни ривожлантириш ҳамда бюджет тушумларини сўзсиз таъминлаш чора-тадбирлари муҳокамасига бағишлаб ўтказилган видеоселектор йиғилишида бу борадаги ишлар атрофлича таҳлил этилиб, истиқболдаги вазифалар белгилаб берилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакил Дилмурод ҚОСИМОВ билан суҳбатимиз бу йўналишда Бизнес омбудсман томонидан жойларда амалга оширилаётган ишлар ва истиқболдаги вазифаларга бағишланди.

— Шу кунларда бутун дунёда ва мамлакатимизда рўй бераётган мурракаб пандемия шароитида юрти-мизда тадбиркорлик фаолиятини

ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш бўйича зарур чоралар кўриляётгани халқимиз ҳаёти осойишта давом этишига замин бўлмоқда, — деди Д.Қосимов. — Ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар учун қатор молиявий имтиёзлар берилляпти. Президентимиз видеоселектор йиғилишида бу борадаги ишлар ҳақида тўхталиб, пандемиядан кучли чиқишнинг бирдан-бир йўли кичик бизнес ва тадбиркорликка қўлай муҳит яратиш эканини алоҳида таъкидлади. Бунда тадбиркорга кўпроқ шароит яратиб бериш, жумладан, электр, газ, сув таъминоти, йўл, кредит билан боғлиқ масалаларни ҳал этиб бериш лозимлиги кўрсатиб ўтилди. Фаолият бошлаётган кичик бизнесни қўллаб-қувватлашнинг му்தлақо янги тизимини ишлаб чиқиш топшириғи берилди. Бу йўналишдаги вазифалар мамлакатимизда тадбиркорларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоялаш ва фаолиятини қўллаб-қувватлаш мақсадида ташкил этилган ташкилотимиз зиммасига ҳам катта масъулият юкляди.

Давоми 3-бетда

Ислохот

МОНОПОЛИЯДАН ЧИҚАРИШ ВА
РАҚОБАТ МУҲИТИНИ ЯРАТИШ

иқтисодиётни ривожлантиришнинг асосий омили

Эркин ГАДОВЕВ,

Олий Мажлис Сенатининг Бюджет ва иқтисодий ислохотлар масалалари қўмитаси раиси

Мамлакатимизда тадбиркорлик субъектлари ўртасида рақобат муҳитини ривожлантириш, монопол фаолиятини чеклаш ва иқтисодиётда давлат иштирокини қисқартириш борасида тадбирлар амалга оширилмоқда.

Бу борадаги яна бир жиддий ислохот шу йил 6 июль куни Президентимиз имзолаган “Рақобат муҳитини янада ривожлантириш ва иқтисодиётдаги давлат иштирокини қисқартириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармон билан белгилаб берилди.

Маъзур меъёрий ҳужжатда бу борада амалга оширилаётган самарали ишлар билан бир қаторда давлат

иштирокидаги хўжалик юритувчи субъектлар монополиясининг иқтисодиёт рақобатбардошлигига салбий таъсирини камайитиш, имтиёз ва преференциялар бериш тизими самарадорлигини ошириш, шунингдек, тадбиркорлик субъектларига нисбатан тартибга солиш юқини пасайтириш бўйича кечиктириб бўлмайдиган вазифалар мавжудлиги қайд этилган.

Шу муносабат билан Монополияга қарши курашиш қўмитасининг ҳуқуқий мақомини ошириш ва ваколатлари доирасини аниқлаштиришга қаратилган қатор ўзгаришлар назарда тутилган.

Жумладан, Монополияга қарши курашиш қўмитаси ўз фаолиятида Олий Мажлис Сенати ва Ўзбекистон Республикаси Президентига ҳисобдорлиги белгиланиши қўмитанинг нуфузи ва бир вақтнинг ўзида масъулияти ҳам ошганини кўрсатади.

Қўмита ўз вазифаларини амалга оширишда бевосита Ўзбекистон Президентига мунтазам равишда ахборот киритиб боради. Жумладан, имтиёзлар, преференциялар ва фаолиятни амалга ошириш учун эксклюзив ҳуқуқлар шаклида кўрсатилаётган давлат қўмагининг самарадорлиги устидан давлат назоратини амалга оширади. Ушбу вазифани бажариш давомида рақобат муҳитига салбий таъсир этган ҳолатлар аниқланган тақдирда уларни бекор қилиш бўйича таклифлар киритиши мумкин.

Давоми 3-бетда

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СУВ ХЎЖАЛИГИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 2020-2030 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН
КОНЦЕПЦИЯСИНИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА

Бошланиши 1-бетда

трансгегаравий сув ресурсларидан фойдаланиш масалалари бўйича давлатлараро муносабатларни ривожлантириш, Марказий Осиё мамлакатлари манфаатлари ўртасидаги мувозанатни таъминлайдиган сув ресурсларини биргаликда бошқаришнинг ўзаро мақбул механизмларини ва сувдан самарали фойдаланиш дастурларини ишлаб чиқиш ҳамда илгари суриш;

сув хўжалиги соҳаси учун малакали кадрларни тайёрлаш, ходимларнинг малакасини ошириш тизимини такомиллаштириш, таълим, илм-фан ва ишлаб чиқариш соҳалари ўртасидаги ўзаро ҳамкорлиқни ривожлантириш ҳамда илм-фан ютуқлари ва ноу-хауларини ишлаб чиқаришга жорий қилиш.

Концепцияни унинг устувор йўналишлари ва тегишли даврга мўлжалланган мақсадли параметрлари ва кўрсаткичларидан келиб чиқиб, ҳар уч йилда тасдиқланадиган Ўзбекистон Республикаси сув хўжалигини ривожлантириш стратегиялари орқали бошқичма-бошқич амалга ошириш белгиллаб қўйилсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирлиги Концепцияда белгиланган устувор йўналишларни амалга ошириш орқали 2030 йилга қадар қуйидаги кўрсаткичларга эришишни таъминласин:

сугориш тизимларининг фойдали

иш коэффициентини 0,63 дан 0,73 гача ошириш;

сув таъминоти паст даражада бўлган сугориладиган ер майдонларини 560 минг гектардан 190 минг гектаргача камайтириш;

шўрланган сугориладиган ер майдонларини 226 минг гектарга камайтириш;

Сув хўжалиги вазирлиги тизимидаги насос станцияларининг йиллик электр энергияси истеъмолини 25 фоизга камайтириш;

барча ирригация тизими объектларида "Smart Water" ("Ақлли сув") сув ўлчаш ва назорат қилиш қурилмалари ўрнатилиб, сув ҳисобини юритишда рақамли технологияларни жорий этиш;

100 та йирик сув хўжалиги объектларида суви бошқариш жараёнларини автоматлаштириш;

қишлоқ хўжалиги экинларини сугоришда суви тежайдиган технологиялар билан қамраб олинган ерларнинг умумий майдонини 2 миллион гектаргача, шу жумладан, томчилаб сугориш технологиясини 600 минг гектаргача етказиш;

сув хўжалигида давлат-хусусий шериклик тамойиллари асосида 50 та лойиҳани амалга ошириш.

4. Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирлиги:

а) бир ой муддатда мазкур Фармонда назарда тутилган вазифаларнинг тулқин ва

ўз муддатида бажарилишини таъминлаш мақсадида Сув хўжалиги тизимидаги республика бюджетдан молиялаштирилладиган ташкилотларга ажратилган умумий чекланган ҳодимлар сони доирасида 4 та штат бирлигидан иборат масъул бошқарма ташкил этсин ҳамда хорижий экспертлар жалб этилишини таъминласин.

Хорижий экспертларни жалб этиш вазирлигининг бюджетдан ташқари ҳамда халқаро молия институтларининг грант ва техник кўмак маблағлари ҳисобидан амалга оширилиши белгилансин;

б) сув хўжалигини ривожлантириш лойиҳаларини шакллантиришда халқаро молия институтлари ва хорижий ҳукумат молия ташкилотларидан маблағ жалб этишда давлат ташқи қарзи учун ўрнатиладиган йиллик меъёрлар доирасида белгиланган тартибда таклифларни киритиб бурсин;

в) халқаро молия институтлари ва хорижий ҳукумат молия ташкилотларидан жалб қилинган маблағлар ҳисобига амалга оширилаётган лойиҳалар самардорлиги бўйича ҳар йил якуни бўйича Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига ахборот киритиб бурсин.

5. Қишлоқ хўжалиги экин ерларини ўз баландлигида кластерларга ушбу ерларда жойлашган сув хўжалиги объектларини бошқариш йўналишидаги Сув хўжалиги вазирлигининг функцияларини

қишлоқ хўжалиги ер эгаларига давлат-хусусий шериклик шартлари асосида ўтказиш тўғрисидаги музокара асосида амалга оширилишига рухсат берилсин.

Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирлиги Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Давлат-хусусий шериклиқни ривожлантириш агентлиги билан биргаликда уч ой муддатда Сув хўжалиги вазирлиги балансида бўлган сув хўжалиги объектларини давлат-хусусий шериклик шартлари асосида хусусий секторга бериш бўйича объектлар рўйхатини Вазирлар Маҳкамасига киритсин.

6. Белгилансинки, Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирлиги тизимидаги насос станцияларининг электр энергияси истеъмолини бошқичма-бошқич камайтириш ҳамда сув хўжалигида бозор иқтисодиёти тамойилларини, аўтосорсинг ва давлат-хусусий шериклик механизмларини жорий этиш ҳисобидан тежайдиган маблағлар сув иншоотларини модернизация қилиш, сув хўжалиги ташкилотларининг моддий-техника базасини такомиллаштириш ва ходимларнинг ойлик иш ҳақини бошқичма-бошқич оширишга йўналтирилади.

7. Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирлиги Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Молия вазирлиги

билан биргаликда 2020 йил 1 октябрга қадар сув хўжалиги тизимидаги раҳбар ва мутахассис ходимларнинг малакасини ошириш тизимини такомиллаштириш бўйича Вазирлар Маҳкамасига таклиф киритсин, бунда:

узлуксиз малака ошириш жараёнларини ташкил этиш шакллари, тартиби ва бошқичларини, шунингдек, молиялаштириш манбаини аниқ белгилаш;

сув хўжалиги раҳбар ходимларини узлуксиз равишда малакасини ошириб бориш ва аттестациядан ўтказиш, уларга мунтазам равишда касбий ўзини ўзи ривожлантириш бориш имкониятини берувчи узлуксиз малака ошириш тизимини амалиётга жорий этиш мезонлари иноватга олинсин.

8. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарига:

Концепциянинг ўз вақтида ва самарали икки йил ичида устидан парламент ва

жамоатчилик назоратини ўрнатиш;

амалга оширилган ишлар тўғрисида вазирлиқлар ва идоралар ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимларининг

ахборотларини ҳар чоракда Сенат, Қонунчилик палатаси ва тегишлича Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорги Кенгеси ҳамда халқ депутатлари вилоят Кенгашиларининг мажлисларида эшитиб борилишини таъминлаш тавсия этилсин.

9. Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги ва Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси Сув хўжалиги вазирлиги билан биргаликда ушбу Фармон мазмун-моҳияти ҳамда мақсад ва вазифаларининг оммавий ахборот воситаларида кенг ёритилишини таъминласин.

10. Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирлиги манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда икки ой муддатда қонун ҳужжатларига ушбу Фармондан келиб чиқадиган ўзгариш ва қўшимчалар тўғрисида Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритсин.

11. Мазкур Фармоннинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг аграр ва озиқ-овқат соҳаларини ривожлантириш масалалари бўйича ўринбосари У.И.Барноев зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

Ш.МИРЗИЁЕВ

Тошкент шаҳри,
2020 йил 10 июльЎзбекистон Республикаси Президентининг
ҚАРОРИИҚТИСОДИЁТНИНГ ЭНЕРГИЯ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ВА МАВЖУД
РЕСУРСЛАРНИ ЖАЛБ ЭТИШ ОРҚАЛИ ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИНИНГ
ЁҚИЛҒИ-ЭНЕРГЕТИКА МАҲСУЛОТЛАРИГА ҚАРАМЛИГИНИ КАМАЙТИРИШГА
ДОИР ҚЎШИМЧА ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

Бошланиши 1-бетда

3. "Энергиядан оқилона фойдаланиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикасининг Қонуни билан бюджетдан ташқари Тармоқлараро энергияни тежаш жамғармасини (кейинги ўринларда — Жамғарма) ташкил этиш назарда тутилганлиги маълумот учун қабул қилинсин.

Белгилансинки, Жамғарма Ўзбекистон Республикаси Энергетика вазирлигининг тузилмасига киради ва давлат муассасаси шаклидаги юридик шахс ҳисобланади.

4. Қуйидагилар:
Тармоқлараро энергияни тежаш жамғармасининг тузилмаси 4-иловага мувофиқ;

Тармоқлараро энергияни тежаш жамғармаси Қўзғатув кенгашининг таркиби 5-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

5. Қуйидагилар Жамғарма маблағларини шакллантириш манбалари этиб белгилансин:

давлат улуши бўйича дивидендлар ҳисобига нефть-газ ва электр энергетикаси тармоқлари корхоналарининг соф фойдасидан 5 фоиз миқдоридagi ўтказмалар;

энергияни меъёрдан ортқича истеъмол қилганлик учун корхоналарга қўлланиладиган оширилган тарифлардан тушумлар;

ёқилғи-энергетика ресурсларидан фойдаланишда аниқланган ҳуқуқбузарликлар бўйича ундирилган иқтисодий санкциялар суммасининг 20 фоизи;

кредитлар бериш ва Жамғарманинг бошқа молиявий-хўжалик фаолиятдан олинган фойда;

халқаро молия институтларининг грантлари ва кредитлари ҳамда донор ташкилотлари маблағлари;

жамғарма активларини бошқариш, шу жумладан, бўш маблағларни банк муассасаларида депозит сифатида жойлаштиришдан олинладиган даромадлар;

тузилган шартномага мувофиқ молиявий қўллаб-қувватлашдан олинган фойданинг бир қисми, бунда унинг суммаси кўрсатилган хизматлар суммасининг йигирма беш фоизидан ошмаслиги лозим;

қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа манбалар белгилансин.

6. Белгилансинки, Жамғарма маблағлари:

бинолар ва кўп квартиралли уйларда энергия самарадор технологиялар ва тикланувчи энергия манбалари қурилмаларини жорий этган ҳолда уларнинг энергия самарадорлигини ошириш, шу жумладан, иссиқлик ҳимоясини яхшилаш бўйича лойиҳаларнинг техник-иқтисодий асосланлигини тайёрлашни

молиялаштириш, шунингдек, энергия аудитини ўтказиш;

энергия самарадорлигини ошириш, энергия тежовчи технологияларни жорий этиш ҳамда қайта тикланувчи энергия манбаларини ривожлантириш йўналишида мутахассисларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш бўйича ўқув марказлари ташкил этиш (бино ва иншоотларни қуришдан ташқари) ва семинарлар ўтказиш;

қайта тикланувчи энергия манбаларининг қурилмалари, иссиқлик насослари, рекуператорлар, реактив қувватни тикловчи қурилмалар (конденсатор батареялари), реле ҳимояси учун микропроцессор блоклари, частотали ўзгаришчилар ва бир текис ишга тушириш қурилмаларини ишлаб чиқариш бўйича стартап-лоийҳаларни молиялаштириш, ишлаб чиқариш корхоналарининг устав жамғармалари (капиталлари) ҳамда корхоналарнинг лойиҳаларини шакллантиришда иштирок этиш;

Жамғарманинг икки йиллик дирекциясини таъминлаш, унинг ходимларини тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш, шунингдек, уларни моддий рағбатлантириш;

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 22 августдаги "Иқтисодиёт тармоқлари ва ижтимоий соҳанинг энергия самарадорлигини ошириш, энергия тежовчи технологияларни жорий этиш ва қайта тикланувчи энергия манбаларини ривожлантиришнинг текзор чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПҚ-4422-сон қарорининг 6-бандида кўрсатилган тадбирларни ўтказиш;

хўжалик юритувчи субъектларда энергия аудити ўтказиш ва қайта тикланувчи энергия манбаларини ривожлантиришнинг қўллаб-қувватлаш бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш;

шаҳар транспортининг ёқилғи-энергетика самарадорлигини яхшилаш, шунингдек, энергия харажатларини камайтириш учун транспорт оқимларини ахборот ва имитацион моделлаштириш лойиҳаларини амалга ошириш бўйича инновацион тадбирларни ўтказишга йўналтирилади.

Энергетика вазирлиги бир ой муддатда бюджетдан ташқари Тармоқлараро энергияни тежаш жамғармаси фаолиятини ташкил этиш тўғрисидаги низоми лойиҳасини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига киритсин.

7. Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги Энергетика вазирлиги, бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда:

а) бир ой муддатда қуйидагиларни назарда тутувчи ёқилғи-энергетика ресурслари истеъмолчиларини энергетик текширувлардан ўтказиш қондаларини қабул қилиш тўғрисида Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритсин;

энергетика текширувларини (энергия аудитини) ўтказишни рағбатлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратиш;

энергия аудиторини танлашнинг бозор механизмларини жорий этиш;

тарифларни тартибга солиш, шу жумладан, энергия аудити якунларига кўра, тавсияларни бажармаган корхоналар учун энергияни меъёрдан ортқича истеъмол қилганлик учун оширилган ставкаларни қўллашнинг самарали механизминини яратиш;

б) икки ой муддатда 285 та йирик саноат корхонасида энергия аудитини ўтказиш учун етакчи компаниялар (маҳаллий ва халқаро) жалб қилинишини таъминласин ва ушбу корхоналар рўйхатини кенгайтириш масаласини кўриб чиқсин.

8. Энергия самарадорлигини ошириш бўйича ишларни ташкиллаштиришнинг жадаллаштириш, энергия тежайдиган технологиялар ва қайта тикланувчи энергия манбаларини кенг жорий этиш мақсадида икки ой муддатда:

а) Вазирлар Маҳкамаси:

Ўзбекистон Республикаси иқтисодиёти тармоқларида ёқилғи-энергетика ресурсларининг сарфланишини нормалаштириш тўғрисидаги низоми;

Қайта тикланувчи энергия манбалари соҳасида аукцион савдоларини ўтказиш регламентини;

б) Энергетика вазирлиги:

Қайта тикланувчи энергия манбаларида ишлаб чиқарилган энергияни ва қайта тикланувчи энергия манбаларининг қурилмаларини ҳисобга олиш регламентини;

Қайта тикланувчи энергия манбаларининг кичик объектларидан электр энергиясини сотиб олиш тўғрисидаги шартноманинг намунавий шаклини;

Қайта тикланувчи энергия манбаларида ишлаб чиқарилган энергия ва қайта тикланувчи энергия манбаларининг қурилмаларини сертификатлаштириш регламентини;

Саноат кўпмаддаги фотоэлектрик қуёш электр станцияларини жойлаштириш регламентини тасдиқласин.

9. Энергетика вазирлиги, Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги, Давлат солиқ қўмитаси, Давлат статистика қўмитаси ҳамда Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги:

а) уч ой муддатда Энергетика вазирлигининг қуйидагиларни назарда тутувчи автоматлаштирилган Ягона ахборот тизимини (кейинги ўринларда — Ягона ахборот тизими) яратиш бўйича техник топшириқни ишлаб чиқсин;

йирик саноат корхоналари ва иқтисодиётнинг бошқа тармоқларида ёқилғи-энергетика ресурслари истеъмолини таҳлил қилиш ва прогноزلантириш;

энергия ишлаб чиқарувчиларнинг (йирик истеъмолчиларнинг) идентификация рақамини онлайн-режимда бериш ва ишлаб чиқарилган (истеъмол қилинган) энергия бўйича тегишли ҳисоботларни электрон шаклда жўбдорнинг соддалаштирилган механизми;

ишлаб чиқарилган (истеъмол қилинган) энергияни ҳисобга олиш маълумотларини автоматик тарзда йиғиш, тизимлаштириш ва таҳлил қилиш, шунингдек, йирик саноат корхоналарининг энергия самарадорлигини аниқлаш;

қайта тикланувчи энергетика соҳасида реверс аукцион онлайн-савдоларини ўтказиш учун ҳимояланган савдо майдонларини яратиш;

б) 2021 йил якунигача ишлаб чиқариш ҳажми ва молиявий кўрсаткичларини ўз ичига олган зарур ахборотларнинг тармоқлараро электрон алмасхувини назарда тутиб Ягона ахборот тизимининг ишга туширилиши ва Электрон ҳукумат билан интеграциялашуви таъминласин;

в) Ягона ахборот тизимидан олинган тахлилий маълумотлар асосида юқори энергия истеъмолига эга корхоналарни мажбурий энергия аудитидан ўтказиш механизминини жорий этсин;

Ягона ахборот тизимини яратиш ва ишга тушириш доирасида қуйидагилар:

Ўзбекистон Республикаси Энергетика вазирлиги буюртмачи этиб;

Жамғарма маблағлари, халқаро молия институтлари ва бошқа хорижий донорларнинг грантлари, шунингдек, қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа маблағлар молиялаштириш манбалари этиб белгилансин.

10. Энергетика вазирлиги Қурилиш вазирлиги, Молия вазирлиги ҳамда Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги билан биргаликда:

уч ой муддатда намунавий уйлар ва ижтимоий объектларда иссиқлик ва электр энергиясини ишлаб чиқариш бўйича қуёш тизимларини ўрнатиш, шунингдек, жамоат биноларида энергия самарадорлигини ошириш бўйича мақсадли дастурини ишлаб чиқсин;

жорий йилнинг 1 августидан қўл қавлати уйлари қуриш ва лойиҳалаштириш доирасида замонавий энергия тежайдиган материаллар, энергия самарадор технологияларни қўллаш ҳамда қайта тикланувчи энергия манбаларидан фойдаланиш бўйича назорат қилиш тизимини жорий этсин.

Шаҳарларда қўл қавлати тижорат уйлари қуришда мазкур талаблар мажбурий равишда қўллансин.

11. Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги, Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги, Энергетика вазирлиги, Қурилиш вазирлиги маҳаллий ҳокимият органлари ва Тошкент шаҳар ҳокимлиги билан биргаликда икки ой муддатда қуйидагилар бўйича мақсадли дастурни тасдиқлашни назарда тутувчи қарор лойиҳасини ишлаб чиқсин ва Вазирлар Маҳкамасига киритсин.

2020-2022 йилларда республиканинг барча ҳудудларида биоэнергия иссиқлик ҳимоясини ошириш, энергия тежайдиган технологиялар, шунингдек, қайта тикланувчи энергия манбаларининг қурилмаларини жорий этиш ҳисобига қўл қавлати турар жойларда иситиш ва совутиш эҳтиёжлари учун энергия истеъмолини пайсантириш;

табiiй газ истеъмолини пайсантириш мақсадида республикадаги қозонхоналарда сув иситиш учун энергия самарадор қуёш тизимларини ўрнатиш.

Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги мақсадли дастурларни амалга ошириш учун зарур маблағларнинг ҳисоб-китоблари тақдим этилишига қараб халқаро молия институтлари ва чет эл ҳукумат молия ташкилотларининг имтиёзли кредит ресурслари, хорижий донорларнинг техник кўмак воситалари (грантларини) жалб қилинишини белгиланган тартибда таъминласин.

12. Бош вазир ўринбосари — иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазири Ж.А.Қўчқоров ва Энергетика вазирлиги (Султанов):

а) Молия вазирлиги билан биргаликда икки ҳафта муддатда жаҳон бозоридан нархларнинг ўзгаришини ҳисобга олган ҳолда, нефть-газ ва электр энергетикаси соҳаси корхоналари ўртасидаги ўзаро ҳарид нархлари ва даромад тақсими схемасини қайта кўриб чиқсин;

б) Қурилиш вазирлиги, Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги билан биргаликда хорижий экспертларни жалб қилган ҳолда, илғор жаҳон тажрибаси асосида энергияни тежаш ва энергия самарадорлик соҳасидаги қонун ҳужжатларини хатловдан ўтказсин ва 2020 йил 1 ноябргача:

қайта тикланувчи энергия манбаларининг энергия самарадорлиги соҳасини жадал ривожлантириш

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

Ш.МИРЗИЁЕВ

Тошкент шаҳри,
2020 йил 10 июль

Муносабат

ТАРАҚҚИЁТИМИЗНИНГ МУҲИМ ПОЙДЕВОРИ

тадбиркорларимиз қанча кўпайса, халқимиз фаровонлиги шунча ортади

Бошланиши 1-бетда

Президентимиз жорий йил июнь ойида Фарғона вилоятига ташрифи асосида ҳам бу масалаларга эътибор қаратиб, жойларда тадбиркорлик ривожига тўсик бўлаётган муаммоларни бартараф этиш ва ишбилармонлик муҳитини яхшилаш бўйича топшириқлар берган эди. Айни пайтда бу йўналишда Инвестициялар ва ташқи савдо, Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирликлари билан ҳамкорликда Фарғона вилоятида бир қатор чора-тадбирларни амалга оширмоқдамиз.

Тадбиркорларнинг муаммо ва тақлифларини ўрганиш учун вилоятнинг ҳар бир туман ва шаҳри ҳамда Фарғона ва Марғилон шаҳарлари кичик саноат зоналаридаги минг нафарга яқин тадбиркор иштирокида сайёр қабуллар ташкил этилди. Уларда тадбиркорлар томонидан кўтарилган жами 435 та муаммоли масаладан 122 таси ижобий ҳал этилган бўлса, 224 тасига ҳуқуқий тушунтиришлар берилди ва қолганлари кўриб чиқиш жараёнида. Шунингдек, сайёр қабуллар чоғида 30 та тадбиркорга жами 8,4 миллиард сўм кредит маблағ ажратилиши таъминланди.

Бундан ташқари, вилоятдаги ҳар бир туман (шаҳар) сектор раҳбарига кунлик жойига чиққан ҳолда ҳар кун камиди 5 та тадбиркорнинг фаолияти билан танишиш ва уларнинг мавжуд муаммоларини ҳал этиш вазифаси топширилди. Бу ҳам ўз натижасини бериб, 3 575 та корхона фаолиятида ўтказилган ўрганишларда 978 та муаммо аниқланди, шундан 145 таси секторлар томонидан жойида ҳал этилди.

Иш билан банд бўлмаган аҳолини, айниқса, “темир дафтар” та тушган кам таъминланган фуқароларни иш билан таъминлаш бўйича аниқ чоралар ҳам кўрилмоқда. Фарғона ва Марғилон шаҳарларидаги кичик саноат зоналарида ташкил этилган меҳнат ярмаркаларида, биринчи навбатда, “темир дафтар”даги кам таъминланган 360 нафар фуқаро иш билан таъминланди.

— Тадбиркорлик фаолиятини тўлақонли ташкил этиш учун электр, газ, сув таъминоти, йўл билан боғлиқ кўплаб имкониятлар керак. Жойларда бундай муаммоларга ечим топиш учун қандай ишлар амалга ошириляпти?

— Албатта, излаган имкон топади, деганлардек, бундай муаммоларнинг ҳам оқилона ечимини топиш мумкин. Бунчи ўз фаолиятимиз мисолида айтилган бўлсак, Фарғона вилоятида амалга оширилаётган чора-тадбирлар жараёнида бу масалалар доимий диққат-эъти-

боримизда бўлиб турибди. Зеро, электр энергияси ва бошқа инфратузилмалар йўқ жойда ишлаб чиқаришни ривожлантиришнинг имкони бўлмайди. Шу жиҳатлар эътиборга олиниб, саноат ривожланган ҳудудларда электр таъминотини яхшилаш чоралари кўриляпти. Мисол учун, Марғилон шаҳридаги “Надирмат” кичик саноат зонасида қўшимча 2 та трансформатор ўрнатилди. Бу 12 нафар тадбиркорнинг 23,6 миллиард сўмлик лойиҳаларини амалга оширишга имкон яратди.

Қўштепа туманида электр таъминоти бўйича яратилган қўшимча имконият туфайли 86 та тадбиркор ҳамда 12 300 дан ортиқ аҳоли электр қуввати билан тўлиқ таъминланиши билан бир қаторда 600 та янги иш ўрни ҳам яратилди. Бундан ташқари, вилоятдаги мавжуд кичик саноат зоналарида ичимлик сув таъминотини яхшилаш чоралари кўриляпти.

Аҳолининг ўзини ўзи банд қилиш ташаббусларини молиялаштириш ҳам эътиборимизда. Вилоятда бу йўналишдаги тадбиркорлик фаолияти учун бир ой мобайнида жами 311 миллиард сўм кредит ажратилди. Жумладан, “Хар бир оила — тадбиркор” дастурига 78,7 миллиард сўм, хунарамандчиликни ривожлантиришга 20,8 миллиард сўм ва қишлоқ тадбиркорлигини ривожлантиришга 5,6 миллиард сўм йўналтирилди.

Тадбиркорлик фаолияти ташаббусларини кредитлаш натижасида вилоятда охири ойда тадбиркорлар сони 2 836 тага ошди, шундан 554 таси саноатдаги ишлаб чиқарувчидир, шунингдек, 1 785 нафар фуқаро ўзини ўзи банд қилди ва 2 883 та янги иш ўрни ташкил қилинди.

— Видеоселектор йиғилишда жойларда ҳалигача тадбиркорларга ер ва бино-иншоотлар ажратишда кўплаб тўсиклар мавжудлиги кўрсатиб ўтилди. Буларни очик савдога, электрон аукционга чиқариш лозимлиги таъкидланди. Бу йўналишдаги ишлар ҳақида тўхталсангиз.

— Бу муаммоларни ижобий ҳал этиш мақсадида бундан давлат мулк объектлари ва бундан ер участкаларига тадбиркорлар кенг жалб этилмоқда. Хусусан, Фарғона вилоятида буш турган 21 та давлат мулк объектлари электрон аукцион савдолар орқали тадбиркорларга сотилиб, уларга жами 1,85 миллиард сўмдан ортиқ инвестиция киритилди. Бунинг натижасида 56 та янги иш ўрни яратилиши кўзда тутилган. Шу билан бирга, 23 та давлат объектлари ижарага берилди. Айни пайтда бугунги кунгача аукцион савдоларга чиқарилмаган объектларни баҳолаш ва савдога

чиқариш чоралари кўрилоқда. Бўш ер участкаларининг сотилишини келишиш жараёнидаги ўз вақтида амалга оширилишини назорат қилиш учун телеграмм тармоғида “Farg’onaYerelektron” махсус гуруҳи ташкил этилди.

Ўз навбатида, ер участкаларини келишиш тартибини бузганлиги учун 4 нафар мансабдор шахсга нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомалар расмийлаштирилди. Бундай ҳолатларнинг олдини олиш, тизимда очиклик ва ошқораликни таъминлаш учун замонавий ахборот технологиялари имкониятидан оқилона фойдаланилмоқда. Хусусан, “YERELEKTRON” тизимида махсус кабинетга уланиб, онлайн тарзда келишиш жараёнида мониторинг қилинмоқда. Натижада бундан ер участкаларини аукцион савдоларга қўйишда муддатларни бузиш ҳолатлари кескин бартараф этилди. Буш турган 251 та ер участкасининг баҳоси белгиланиб, “E-auction” тизими орқали аукцион савдоларга қўйилиши таъминланди. Бир ой мобайнида ер участкаларининг очик савдога чиқарилиши ўтган ойдагига нисбатан 2 баробар ошди.

— Амалга оширилаётган қатъий чора-тадбирларга қарамай, юртимизда тадбиркорларнинг ҳуқуқлари бузилиши ҳолатлари ҳамон учраб турибди. Бундай муаммоларни бартараф этиш учун қандай чоралар кўриляпти?

— Бу борада Олий суд билан ҳамкорликда тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш чоралари кўрилоқда. Хусусан, Фарғона вилоятида ўтган бир ой ичида тадбиркорларга белгиланган имтиёزلарни қўллаб-қувватлаш, лицензия ва рухсатномани бериш

ва текшириш тартибини бузганлик ҳамда муносабатларини кўриб чиқишда сустқашликка йўл қўйганлиги учун 38 нафар мансабдор шахсга нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома расмийлаштирилиб, судларга қўриб чиқиш учун юборилди. Қонунобузликларини бартараф этиш ва келгусида йўл қўйилмаслиги юзасидан давлат органларига жами 8 та тақдирнома ва 6 та оғохлантириш хати киритилди. Хусусан, вилоятнинг 13 та тумани (шаҳар) ҳокимларининг тадбиркорларга ажратилган ер майдонларининг олиб қўйилиши ҳақидаги 87 та қарорини қонун ҳужжатларига мувофиқлаштириш юзасидан тақдирнома киритилди.

Бугунги мураккаб шароитда тадбиркорларни қўллаб-қувватлашни кучайтириш учун ҳуқуқий ва ташкилий кўмак билан бир қаторда уларни қийнаётган муаммо ва камчиликларни доимий ўрганиб бориш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Шу мақсадда “Юсалиш” умумийлик ҳаракати, Германиянинг Конрад Аденауэр жамғармасининг юртимиздаги ваколатхонаси билан ҳамкорликда тадбиркорлар иштирокида маслаҳат урчушувлари ташкил этилди. Тадбиркорлик билан боғлиқ муаммоларни чуқур ўрганиш мақсадида улар ўртасида онлайн сўровлар ўтказила бошланди. Бундан коронавирус пандемиясининг тадбиркорлик фаолиятига таъсирини баҳолаш, муаммолар масалаларни манзилли аниқлаш ва натижаси асосида қийинчиликка дуч келган тадбиркорлик фаолият турларининг муаммоларини бартараф этиш кўриланган.

Бу чора-тадбирлар бугунги синовли кунларда глобал пандемия ва иқтисодий инқирознинг халқимиз турмуш тарзига салбий таъсирини бартараф этиш бораборида эртанги тараққиётимизнинг ҳам муҳим пойдевори бўлажак.

“Янги Ўзбекистон” мухбири Баҳор ХИДИРОВА сўхбатлашди.

Ислоҳот

Монополиядан чиқариш ва рақобат муҳитини яратиш

иқтисодиётни ривожлантиришнинг асосий омили

Бошланиши 1-бетда

Молия вазирлиги билан биргаликда давлат ҳаридлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши ҳамда алоҳида тартиб ўрнатилган стратегик аҳамиятга эга ҳўжалик жамиятлари ва корхоналарнинг харидлари устидан давлат назоратини амалга оширади.

Шунингдек, қўмитага давлат органларининг рақобат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари талабларини бузувчи қарорларини бекор қилиш ва уларнинг мансабдор шахсларига нисбатан чора қўллаш бўйича тақлифлар киритиш, “картель” келишувлари ва тил бириктиришларни ҳуқуқий муҳофаза қилувчи органлар билан ҳамкорликда аниқлаб, уларга чек қўйиш ҳамда давлат иш-тироқидаги ҳўжалик юритувчи субъектларнинг ташкил этилиши устидан назоратни амалга ошириш вазифалари ҳам юклатилган.

Қўмита Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги билан биргаликда мамлакат иқтисодиётида ва ҳудудларда рақобат муҳитини яхшилаш, рақобат соҳасидаги стратегик устувор йўналиш ва вазифаларни белгилашда, шу жумладан, институционал ислохотларни ўтказишда ўзаро мувофиқлаштирилган ҳаракатларни амалга оширади.

Фармон билан 2020 йил 1 октябрдан бошлаб монополистик фаолиятни чеклаш ва барча тадбиркорлик субъектлари учун бир хил рақобат муҳитини яратишга қаратилган қатор меъёrlар жорий қилинмоқда.

Хусусан, битта товар бозорида бешта ва ундан ортиқ хусусий тадбиркорлик субъекти фаолият юритиб келаётган соҳаларда ҳамда давлат органлари томонидан ўзларга лицензиялаш, рўйхатга олиш, аккредитациядан ўтказиш ва рухсат бериш ваколати берилган соҳаларда давлат иштирокидаги ҳўжалик юритувчи субъектларнинг, шунингдек, уларнинг аффилиланган шахсларининг ва ҳўжалик фаолиятини амалга ошириш ваколатлари берилган давлат муассасаларининг таъсис этилишига йўл қўйилмаслиги белгиланди.

Давлат иштирокидаги ҳўжалик юритувчи субъектларни, шунингдек, уларнинг аффилиланган шахсларини ва ҳўжалик фаолиятини амалга ошириш ваколати берилган давлат муассасаларини ташкил этиш (кайта ташкил этиш) монополияга қарши органнинг дастлабки розилиги олингандан сўнг амалга оширилади.

Ҳўжалик юритувчи субъектларга янги чекловлар ва янги турдаги рухсат бериш тартиб-таомиллари, рухсат этиш хусусиятига эга ҳўжатларни ёки лицензияларни олиш учун қўшимча талаблар ва шартларни жорий этишни ва уларга ҳар қандай турдаги имтиёз, қаролат, преференцияларни белгилаш, эксклюзив ҳуқуқлар бериш, шунингдек, бошқа шу каби меъёrlарни назарда тутувчи барча норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги ҳамда Адлия вазирлигининг тартибга солиш таъсирини баҳолаш ҳамда қўмитанинг рақобат муҳитига таъсирини баҳолаш натижалари асосидаги ҳўлосалари мавжуд бўлсагина белгиланган тартибда қабул қилинади.

Давлат харидлари ҳамда стратегик аҳамиятга эга ҳўжалик жамиятлари ва корхоналарнинг харидлари ижрочилари 2021 йил 1 январдан бошлаб тендер ва танлов савдолари ҳамда энг яхши тақлифларни танлаб олиш яқунлари бўйича голий деб расман эълон қилинган кундан ёки тўғридан-тўғри музокаралар яқунлари бўйича қарор қабул қилинган кундан эътиборан икки кун мобайнида давлат харидлари махсус ахборот порталида тегишли маълумотларни жойлаштириш орқали бевосита ёки билвосита 25 фоиз ёки ундан кўп акцияларга (улушга) ҳақиқатан назорат қилишга эга бўлган ўзининг яқуний манфаатдор шахслари (бенефициарлари) тўғрисидаги ахборотларни ошкор қилиш шарт.

Шунингдек, ўзларининг веб-сайтларида ва махсус ахборот порталида доимий асосда тендер ва танлов ҳамда энг яхши тақлифларни танлаб олиш тартиб-таомиллари ҳамда тўғридан-тўғри музокаралар яқунлари бўйича имзоланган шартнома мажбуриятлари бажарилиши ҳақидаги маълумотларни жойлаштириб беришга мажбуриятли.

Халқаро тажрибани ўрганиш асосида ва рақобат муҳитини шакллантириш механизминини тубдан такомиллаштиришни назарда тутувчи “Рақобат тўғрисида”ги ва “Табиий монополиялар тўғрисида”ги қонунларни бirlаштирган ҳолда ягона қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш кўзда тутилган.

Фармонда белгиланган меъёrlар ва вазифалар иқтисодиётнинг монополия соҳаларига эркин рақобат муҳитини олиб қиришга ҳамда хусусий сектор учун тенг шарт-шароитлар яратиш орқали уларни ривожлантиришга хизмат қилади.

Эҳтиёжманд аҳолини ишга жойлаштиришнинг аниқ чоралари кўрилади

алоҳида эътибор қаратилиб, Иқтисодиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги сифатида қайта ташкил этилди.

Аҳолининг ночор қисмига кўмак бериш мақсадида комплекс ва ҳудудий дастурлар ишлаб чиқилган, вазирлар, ҳокимлар ва секторлар раҳбарларининг вазифалари белгилаб берилган. Лекин пандемия кўп соҳаларда иш ўринлари яратишга, камбағалликка қарши курашишга катта зарар етказиб келяпти. Бу зарарни юмшатиш мақсадида “Саховат ва кўмак” умумхалқ ҳаракати йўлга қўйилди. Унинг доирасида халқ депутатлари маҳаллий кенгашларининг қарорларига асосан, карантин даврида иқтисодий химояга муҳтож, кўп болали оилаларга, яқка-ёғиз ва ногиронларга ҳамда ўз даромадини йўқотган, вақтинча ишсиз бўлган 321 мингта яқин оилага 127 млрд. 700 млн. сўмдан зиёд маблағ сарфланди.

Ҳудудлардаги сектор раҳбарлари бошчилигида ташкил этилган илчи гуруҳлар томонидан май-июнь ойларида эҳтиёжманд оилаларга мансуб 233 мингта яқин фуқарога даромад манбаини яратиш чоралари кўрилади. Ҳукумат корона-вирус пандемияси шароитида иқтисодий аҳоли ва турмуш шароити оғирлашган оилаларнинг бандлигини таъминлаш орқали уларга даромад

манбаи яратишнинг вақтинчалик тартибини ишлаб чиқди. Унга мувофиқ, “саховат дафтери”га киритилган оилалар билан манзилли ишлаш ва уларни камбағалликдан чиқаришнинг аниқ тартиб ва режалари кўрсатиб берилди.

Жорий йилнинг июль-октябрь ойларида муҳтож оилаларнинг яна 257 мингта яқин меҳнатга лаёқатли қисмини даромад манбаи билан таъминлашимиз зарур. Бунинг учун жойлардаги 4 та сектор раҳбарлари иқтисодий комплекс ташкилотлари билан оилавий тадбиркорлик, хунарамандчилик, жамоат ишларига жалб қилиш ва ўзини ўзи банд қилиш тизими, инвестиция комплекс билан мавжуд ва янгидан ишга туширилаётган корхоналарга жойлаштириш, қишлоқ ҳўжалиги мажмуи билан соҳасидаги корхоналарга, гафладан бўшган майдонларга сардорларнинг экинларни экишига ёрдам бериш, қурилиш ташкилотлари билан бюджет маблағларига қурилиш-таъмирлаш ишлари олиб борилаётган объектларга ва бугун ипотеканинг янги тартибиде амалга оширилаётган уй-жойлар қурилишида бандлигини таъминлаш чоралари кўрилади. Албатта, мазкур чораларнинг ижроси бўйича қатъий мониторинг ўрнатилган.

8 июль кунин Президентимиз раислигида ўтказилган видеоселектор йиғилишида

Акmalxon ОРТIКОВ,

иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирининг биринчи ўринбосари

— Дунёдаги ҳар қандай мамлакатда аҳолининг кам таъминланган қатлами мавжуд. Ўзбекистонда ҳам одамларнинг муайян қисми етарли даромад манбаига эга эмаслиги ва камбағаллиги узоқ йиллар “ёпик мавзу” бўлиб келди. Президентимиз Олий Мажлисга Мурожаатномасида бу ҳақда очик-ойдин гапирди ва камбағалликни қисқартириш устувор вазифа сифатида белгиланди. Дастлабки ҳисоб-китоблар юртимизнинг 12-15 фоиз ёки 4-5 миллион аҳолиси камбағал эканини кўрсатди.

Янги иш ўринлари яратишни қўллаб-қувватлаш орқали аҳоли даромадини ошириш ва камбағалликни қисқартириш масалаларига

Мулоҳаза

“ТЕМУР ТУЗУКЛАРИ” ВА ЯНГИЛАНАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОН:

Миродилжон БАРАТОВ,
Тошкент давлат юридик университети профессори,
юридик фанлар доктори

“...Тангри таоло даргоҳидан умидим шулки, кўплаб фарзандларим, авлодим салтанат тахтига ўтириб, мамлакатларни идора этгай. Шунинг учун салтанат куриш, давлат тутиш ишларини бир неча тузукка боғладим ва салтанатни бошқариш ҳақида қўланма (дастур-уламал) ёзиб қолдирдим, токи, фарзандларим ва авлодимдан бўлганларнинг ҳар бири унга мувофиқ иш юритсин, меҳнату машаққатлар, кўп ҳарбий юришлар, уруш-таловлар билан, тангрининг инояти ва ҳазрати Мухаммаднинг, унга Тангрининг марҳаматлари ва саломлари бўлсин, толеи баланд миллатининг шарофати, онҳазратнинг улғувор авлоди ва қимматли саҳобаларига қилган муҳаббат ва дўстлигим орқали кўлга киритган давлат ва салтанатни сақлагайлар. Бу тузуклардан ўз салтанат ишларини бошқаришда қўланма сифатида фойдалангайлар, токи, мендан уларга етадиган давлат ва салтанат зарару таназулдан омон бўлгай”.

“Темур тузуклари” дан

тарих ва замонавийлик

да бот-бот таъкидланганидек, давлат ишлари ҳар доим ислом ва шарият ҳукмлари асосида олиб борилган. “Салтанатим мартабасини, — деб таъкидлайди Амир Темур, — қонун-қоидалар асосида шундай сақладимки, салтанатим ишларига аралашиб, зиён етказишга ҳеч бир кимсанинг қурби етмасди”.

Шаҳрлар ва шаҳар атрофи аҳолиси билан жон солиғи ва на бож олинарди. Бирорта ҳам аскарнинг доимий туриш учун шахсий кишилар уйини эгаллашга ёки фуқароларнинг молини ва бойлигини ўзлаштириб олишга ҳақи йўқ эди. Шунингдек, халқ фаровонлиги мамлакат ободончилиги йўлида сув омборлари, тўғонлар қуришга, ариқлар қазинишга, янги ерларни ўзлаштиришга алоҳида эътибор берилган. Мамлакатнинг иқтисодий аҳолини кўтаришда савдонинг аҳамияти беқиёс эканини тушуниш ҳукмдор бозорлар, расталар ва тимлар, турли-туман устаконалар барпо этиб, ҳунармандчилик санъатини тараққий эттирган.

Ийрик темиршунос олим Бўрибой Аҳмедовнинг “Темур тузуклари”га сўзбосида Ибн Арабшоҳдан келтирилган иқтисога кўра, “Темур олимларга меҳрибон бўлиб, саййиду шарифларни ўзига яқин тутар эди. Уламо ва фузалога тўла иззат кўрсатиб, уларни ҳар қандай кимсадан тамом муқаддам кўрарди... Улар билан мазмунли баҳс ҳам юритар эдик, баҳсида инсофу ҳикмат бўларди”.

Манбаларда қайд этилганидек, Амир Темурнинг жаҳон тарихидаги хизматлари ва тутган ўрнига биргина далил зарур ва етарли: барча юртпарвар кучларни уюштириб, уларни мушаккиллик учун курашга йўналтирган етакчи раҳбар, ерли халқнинг бу соҳадаги орзу-умидларини рўбга чиқишга улкан ҳисса қўшган саркарда — соҳиб қирон, соҳиб заҳур бўлди. Ўз сиёсатида маданият, ободончилик, ҳунармандчилик ҳомиysi эди, туркий тилининг ривожига кенг йўл очди. Қатор мамлакатлар билан дипломатик алоқалар ўрнатиб, улар билан савдо ва маданий алоқаларни кенгайтирди.

Ҳа, биз шундай олам ора танилган зотнинг авлодларимиз. “Тарих — келажакнинг ойнаси” деганларидек, бизлар

ул зотга муносиб авлод бўлдимки? Бу кунги жаҳон саҳнасида бизнинг ўрни-миз яқин ва узоқ истиқболда қандай бўлади? Соҳибқироннинг тузуклари бугунги давр давлатчилигида қандай ўринга ва таъсирга эга, деган саволлар ҳар биримизни безовта қилади.

Яна тажрибамда кўриб билдимки, давлат агар дину тартиб асосида қурилмас экан, тўра-тузукка боғланмас экан, ундай салтанатнинг шуқуҳи, қудрати ва тартиби йўқолади. Бундай салтанат яланғоч одамга ўхшайдириким, уни кўрган ҳар кимса (ундан) нигоҳини олиб қочади. Ёхуд ҳар хил қаланги-қасанги одамлар тап тортмай кириб чиқадиган томсиқ, эшиги-тўсиги йўқ уйга ўхшайди”, дейди Соҳибқирон бир ўринда.

Ана шу даъватни тўлдирар экан, мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёев Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганнинг 27 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида: “Шу нуқтаи назардан, Конституция ва қонун устуворлигини таъминлаш биз бунёд этаётган демократик ҳуқуқий давлатнинг бош мезони ҳисобланади. Ҳар қандай демократик ислохотлар самараси, тинчлик ва тараққиётнинг асосий гарови ҳам Конституция ва қонун устуворлиги таъминланиши билан бевосита боғлиқ. Қонун устуворлиги — бу давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари чиқараётган ҳужжатлар, мансабдор шахсларнинг хатти-ҳаракатлари фақат ва фақат Конституция ҳамда қонунларга мувофиқ бўлиши шарт, деганидир. Шу боис, барча бугундаги кадрлар, у хоҳ вазир, ҳоким ёки оддий фуқаро бўлсин, Конституция ва қонунларни пухта билиши, уларнинг ижросини тўғри ташкил этиши ҳамда, биринчи навбатда, бу қоидаларга бутун жамият аъзолари қатъий амал қилиши шарт бўлган муҳит яратилиши зарур”, деган эди.

Ўз вақтида Амир Темур “Куч — адолатдир” деган шioriни юрт узра туғ каби қўтарган. Бугун айнан шу шiori янги Ўзбекистоннинг буюк госяига айланб бораётгани келажакимизга, шу заминда яшаётган халқнинг истиқболига неқбин боқишга асос бўлмоқда.

Кун мавзуси

ПРОКУРОРНИНГ АЙБЛОВДАН ВОЗ КЕЧИШ

жараёни ислох этиладими?

Музаффар НОДИРОВ,
Тошкент давлат юридик университети
факультет декани ўринбосари

Одил судловни таъминлаш ва коррупцияга қарши курашиш масалаларига бағишлаб ўтказилган видеоселектор йиғилиши давомида давлатимиз раҳбари келтирган бир маълумот эътиборимизни тортди.

Таъкидланишича, 2018-2019 йилларда биринчи инстанция судларида жами 192 та жиноят иши бўйича 307 нафар шахс оқланган бўлса-да, ҳеч қайси ҳолатда прокурор айбловдан воз кечмаган. Шу боис, тергов жараёнидаги ҳаттоликлар суд мажлисида аниқланса, прокурор суднинг тугаганини кутиб ўтирмасдан, ўз ташаббуси билан айбловдан воз кечадиган тартиб жорий этилиши лозимлиги қайд этилди.

Ҳўш, нега суд ишида қатнашаётган прокурорлар айбловдан воз кечмаган? Қуйида унинг бир қанча сабабларини ёритишга ҳаракат қиламиз.

Биринчидан, жиноят иши суд муҳокамасида қўрилаётган жараёнда шу туманинг прокурори, прокурор ўринбосари ёки прокурор ёрдамчиси қатнашиши мумкин. Қўрилаётган жиноят ишини эса шу туман прокурори ёки унинг ўринбосари айблов ҳулосаси ёхуд далолномаси билан танишиб чиқиб, тасдиқлаб беради. Бундан кўринадики, суд жараёнида қатнашаётган прокурор ёки ўринбосари мазкур ишнинг айблов ҳулосаси ёки далолномасини тасдиқлаб берган бўлади. Суд муҳокамасида уларнинг айбловдан воз кечиши эса мантиқан аввалги хатти-ҳаракатларига эид бўлиб қолади. Прокурор ёрдамчиси ҳам суд муҳокамасида айбловдан воз кечолмай-

ди. Боиси, айни вақтда у бевосита бўйсуниб турган прокурор ёки унинг ўринбосари жиноят иши билан танишиб чиқиб, тасдиқлаб берган.

Иккинчидан, прокурорларнинг жиноят ишларини қўришдаги иштироки билан боғлиқ айрим қонун ҳужжатларида муйаян камчиликлар мавжуд. Жумладан, “Прокуратура тўғрисида”ги қонуннинг 33-моддасида “Прокурор судларда жиноят ишлари қўрилаётганда давлат айбловини қувватлайди”, деб белгиланган. Аммо ушбу ҳолатда айбнинг суд муҳокамасида исботлангани ёки исботланмагани инобатга олинмаган. Агар судланувчининг айби исботланмаса, у ҳолда суд ишида қатнашаётган прокурор айбловдан воз кечиши ҳам мумкин. Фикримизча, мазкур нормада айбловдан воз кечиш тартибини ҳам аниқ белгиллаб қўйиш лозим.

Шунингдек, Жиноят-процессуал кодекснинг 409-моддасида прокурорнинг суд муҳокамасида иштироки билан боғлиқ умумий ҳолатлар тўлиқ ва батафсил акс эттирилган. Бироқ мазкур нормада прокурорнинг давлат айбловини қувватлаш, айбловдан воз кечиш ҳамда айблов мазмунини ўзгартириш каби бир-бирига мантиқан боғлиқ бўлмаган процессуал ҳаракатлари баравар келтирилиб, қонун устуворлигини таъминлашга тааллуқли назорат функцияси аралашиб кетган. Шу боис, прокурорнинг айбловдан воз кечиши ва айблов мазмунини ўзгартириши каби процессуал ваколатини жиноят-процессуал қонунчилигида алоҳида модда сифатида шакллантириш лозим.

Ҳулоса қиладиган бўлсак, Президентимиз айтиб ўтган жиҳат — прокурорнинг айбловдан воз кечиши билан боғлиқ бўлган жараёни ислох қилиш суд ишида қатнашаётган прокурорлар зиммасига янада кўпроқ масъулият юклайди. Шунингдек, жиноят ишлари юритувида фуқароларнинг конституциявий ва бошқа қонунлар билан белгиланган ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашга ҳизмат қилади.

11 июль — Жаҳон аҳолишунослик куни

БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШНИНГ ДОЛЗАРЪ ВАЗИФАЛАРИ

Эркин ЭРНАЗАРОВ,
Ўзбекистонда хизмат
кўрсатган журналист

1987 йил 11 июлда Ер аҳолиси сони 5 миллиард кишига етиши муносабати билан БМТнинг Тараққиёт дастури бошқарувчилар кенгаши аҳолишунослик масалалари, тараққиёт дастурлари, умумий муаммоларни ҳал этишга эътиборни жалб этиш мақсадида шу санани Жаҳон аҳолишунослик куни сифатида нишонлашни таклиф этган эди.

1969 йилда БМТ Тараққиёт жамғармаси томонидан бошқариладиган Аҳолишунослик фаолияти соҳасидаги жамғарма ташкил этилди. Жамғарма 1971 йилда БМТ Бош Ассамблеяси томонидан бошқарила бошланди, 1987 йилда эса у ҳозирги — БМТ Аҳолишунослик жамғармаси (UNFPA) номини олди.

БМТ Аҳолишунослик жамғармасининг асосий мақсади ҳар бир инсон — эркак, аёл, боланинг соғлом ҳаёт кечириш ва тенг имкониятларга эга бўлиш ҳуқуқларини ҳимоя қилишдир. UNFPA жаҳон мамлакатларига камбағаллик билан курашиш бўйича сиёсатни ўтказиш ва дастурларни амалга ошириш, ёшлар, хотин-қизларни ҳимоя қилиш ва бошқа йўналишларда аҳолига доир маълумотлардан фойдаланишда яқиндан ёрдам кўрсатади.

Жамғарма аҳоли турмушини яхшилаш, барқарор ривожланишни таъминлаш билан боғлиқ мақсадларга эришишда халқаро ҳамжамиятга яқиндан кўмаклашмоқда. Аҳоли таркибининг ўзгариши, сонининг ошиши ёки камайиши, туғилиш ва ўлим миқдори, одамларнинг кўчиши каби ҳодисалар инсон ҳаёти, мамлакатнинг иқтисодий, иқтисодий ривожланишга катта таъсир кўрсатади. Бундан ташқари, UNFPA томонидан

аниқланадиган аёллар соғлиғи, репродуктив саломатлиги, ҳуқуқларининг ҳимояланиши каби кўрсаткичлар ҳам аҳоли ҳолатига ўз таъсирини кўрсатади. 2020 йилнинг бошига келиб, Ер аҳолиси сони 7,8 миллиард кишига етди. Қўрраи заминимизда ҳозир ҳар соатда 17,8 минг, ҳар куни эса 427,5 минг бола туғилмоқда. Жаҳон аҳолиси сони 2030 йилга бориб 8,6 миллиард, 2050 йилда 9,5 миллиард ва 2100 йилда 11,2 миллиард кишига етиши кўтилмоқда.

Ўзбекистоннинг доимий аҳолиси сони 2020 йил 1 январь ҳолатига 33905,8 минг кишини ташкил этиб, 2019 йил бошидан 650,3 минг кишига ёки 2 фоиз ўсди. Халқаро демографик таснифга кўра, мамлакатимиз аҳолиси ёш давлатлар қаторига қиради. Халқимизнинг ҳозирги ёш таркибида 30 ёшгача бўлган ёшлар улуши 62,1, 16 ёшгача бўлган болалар улуши 33,3, 16-29 ёшдагилар улуши 28,8 фоизни ташкил этади. Мамлакат аҳолисининг ҳозирги вақтдаги ўртача ёши 25,5 ёшга, шу жумладан, қишлоқда 24,1 ёшга, шаҳарда эса 27,9 ёшга тенгдир.

Бу демографик кўрсаткичлар аҳолишунослик соҳасидаги давлат сиёсати энг муҳим йўналишлардан бири бўлиши зарурлигининг амалий афодасидир. Шунинг учун Ўзбекистон БМТ Аҳолишунослик жамғармаси билан самарали ҳамкорлик ўрнатган.

UNFPA Ўзбекистондаги ваколатхонасини 1993 йилда очган. Ҳозир у мамлакатимизда 2016-2020 йилларга мўлжалланган дастурини амалга оширмоқда. Ушбу дастурда репродуктив саломатлик, инсон ҳуқуқларини ҳимоялаш, аҳолишуносликка доир маълумотлардан ривожланиш соҳасидаги лойиҳаларда фойдаланиш борасида тегишли давлат идораларининг салоҳиятини ошириш каби масалаларга алоҳида эътибор қаратилган.

Чунончи, жамғарма юртимизда соғлиқни сақлаш тизимини тақомиллаштиришга ёрдам бериб, бунда асосий эътиборни репродуктив саломатлик ва она саломатлигини таъминлаш, соғлом оилани шакллантириш бўйича хизматларнинг сифатини оширишга қаратмоқда.

БМТ Аҳолишунослик жамғармаси оналар ва болалар ўлими даражасини камайтириш ҳамда оила фаровонлигини ошириш бўйича Ўзбекистон эришган

муваффақиятларни қайд этиб бормоқда. Шунингдек, хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини юксалтириш, уларнинг давлат ишларини бошқаришдаги ролини кўчайтириш, гендер тенгликни таъминлаш, ёшлар сиёсатини ва Барқарор тараққиёт мақсадларини амалга ошириш борасида мамлакат эришган ютуқлар алоҳида эътироф этилмоқда.

Ҳар йили Жаҳон аҳолишунослик куни “1 миллиард ўсимир”, “Тенглик куч бағишлайди”, “Сиз оилани режалаштириб, келажакни режалайсиз”, “Ҳар бир шахс муҳим”, “Репродуктив саломатлик хизматларидан ҳамма тенг фойдалана олсин”, “Ёшларга инвестиция қилиб”, “Фавқулодда вазиятда ночор аҳоли”, “Оилани шакллантириш инсон ҳуқуқи” каби шiorлар остида ўтади. Хусусан, 2020 йилда бу сана коронавирус пандемияси шароитида аёлларнинг репродуктив саломатлиги ва қўрраи заминимизда гендер тенгликни таъминлашга бағишланди.

Таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон тарихида биринчи марта миллий парламентда аёллар сони БМТ томонидан белгиланган тавсияларга мос даражада етди. Олий Мажлис Қонунчилик палатаси сайланган 150 нафар депутатнинг 48 нафари ёки 32 фоизини хотин-қизлар ташкил этди. Бу кўрсаткич Сенатда ва маҳаллий кенашларда 25 фоиздан ошди. Мамлакатимиз парламенти аёл депутатлари сони бўйича дунёдаги 190 та миллий парламент ўртасида 37-ўринга кўтарилди. Ҳолбуки, бундан 5 йил аввал бу борада 128-ўринда эдик.

Хотин-қизларимиз ишлаб чиқариш, таълим-тарбия, тиббиёт, илм-фан, маданият ва спорт соҳаларини ривожлантиришга ҳам муносиб ҳисса қўшиб келмоқда. Мамлакатимизда биргина 2019 йилнинг ўзига аёлларимиз учун жами 170 мингга яқин иш ўрни яратилди. Тижорат банклари ҳамда Хотин-қизлар ва оилани қўллаб-қувватлаш жамоат фонди маблағлари ҳисобидан 172 мингдан ортиқ опа-сингилларимизга 4,9 триллион сўм кредитлар ажратилди.

Бу йилги Жаҳон аҳолишунослик кунини нишонлаш тadbирлари хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва имкониятларини кенгайтириш, қашшоқлик қамровини камайтириш ҳамда оила фаровонлигини таъминлашда муҳим роль ўйнайди.

Жараён

ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДАГИ ТАЪЛИМ

Дилором ОДИЛОВА,
Низомий номидаги
Тошкент давлат
педагогика университети
Махсус педагогика
факультети декани
ўринбосари

Таълим тизимини ривожлантириш бугунги куннинг муҳим вазифаси бўлиб, уни самарали ташкил этиш орқали ҳар томонлама етук кадрлар тайёрлаш мумкин. Ўз навбатида, етук кадрлар мамлакатнинг жадал ижтимоий-иқтисодий ривожланишини таъминлайди.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университетининг Махсус педагогика факультети республика-мизда юқори касбий тайёргарликка эга бўлган кадрлар тайёрловчи таянч олий ўқув даргоҳи ҳисобланади. Бундан ташқари, унинг ишчи-хизматчилари бўлиши махсус мактаб-интернатлар, умумтаълим ва иқтисодлаштирилган мактабгача таълим муассасалари томонидан битирувчиларни ишга қабул қилиш бўйича олдиндан буюртмалар бериб қўйлади.

Ҳозирги кунда факультетнинг кундузи, кечки, сиртки (иккинчи олий таълим) таълим йўналишлари, шунингдек, магистратура бўлимида етук муассасаси кадрлар тайёрланмоқда.

Факультетда сурдопедагогика, логопедия, олигофренопедагогика кафедралари бўлиб, жами 40 нафардан зиёд профессор-ўқитувчи фаолият юритади. Улар талабаларга ҳорижий мамлакатлар тажрибасидан, дефектология фанига оид замонавий технологиялардан, таълим-тарбия усулларидан самарали фойдаланиб таълим бериб келмоқда. Шунинг баробарида педагогиканинг мураккаб йўналиши дея ном олган дефектология фанининг ўзига хос талаблари, жисмоний ва руҳий нуқсонли болалар ривожланишининг психофизик хусу-

сиятлари, уларга махсус таълим-тарбия асосида нуқсонларни коррекциялаш қонунчиликлари ҳамда ёшларни мушаккил ҳаётга тайёрлаш сир-асрорларини ўзбек ва рус тилларида ўргатиб келмоқда. Факультетда қирққа яқин тўғарак бўлиб, улар талабаларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этишга ҳизмат қилади.

Жорий ўқув йилида сурдопедагогика кафедраси профессор-ўқитувчилари томонидан коррекцион ёрдам маркази ташкил этилди. Ушбу марказ эшитишда, нуқтида, аклий ва психик ривожланишида, таянч-ҳаракат аъзоларида нуқсонли бўлган, кохлеар имплантли шахсларга коррекцион ва психологик ёрдам кўрсатади.

Шунингдек, марказ талаба ёшларга имо-ишора нутқи ҳамда логопедик ёрдам методларини ўргатишни ҳам ўз олдига мақсад қилиб қўйган. Бундан ташқари, ривожланишида турли нуқсонлари бўлган болаларнинг ота-оналарига маслаҳатлар бериб боради.

Махсус педагогика факультетиди ҳорижий талабалар учун ҳам барча шарт-шароит яратилган бўлиб, улар, биринчи навбатда, ётоқхона билан таъминланади. Талабалар таълим олиш билан бирга, мультимедиа маҳсулот, дизайн, видео, рақамли, замонавий мультимедиа тенденциялари ва реклама соҳасидаги техник янгиликлардан хабардор бўлиб боради. Бу кўшни Қозғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркменистондан келиб ўқиган талабалар учун катта қўлайликдир.

2020-2021 ўқув йилида кундузги таълим шакли бўйича давлат буюртмаси асосида факультетимизга жами 150 та ўрин, кечки таълим шакли бўйича давлат буюртмаси асосида 100 та ўрин, сиртки (иккинчи олий таълим) таълим бўлимида топирилган аризалар бўйича квота белгиланган.

Бугуннинг гапи

Пскомдаги дилкаш гурунглар

Аҳоли билан мулоқотлар муаммоларни ҳал этишга ёрдам бермокда

Абдусайд БОБОКАЛОНОВ,
журналист

Ҳамроҳларимиз билан илонизи йўлларни оралаб, қушқўнамс даралардан ўтиб, Чорвоқ сув омборининг ўнг қирғоғидан тахминан 50-60 чақирим йўл босдик. Йўлда пост бор экан. Ажабланганимни кўрган ҳамроҳим — Бўстонлик тумани ҳокими ўринбосари Махмуд Нурметов изоҳ берди: "Шу ердан ёввойи табият — Угом-Чотқол миллий табиат қўриқхонаси бошланади. Овчилар ва браконьерлар жонотларни ов қилмаслиги учун йўловчи машиналар қаттиқ текширилади".

Олдимизда эса ям-яшил далалар, осмонни тўлдириб сузиб юрган парк булуллар, ўқтин-ўқтин пешонасига белбоғ болаган чўпон-чўлик кўринади. Улар чалги сермаб, чорвага қишлоқ хашак жамғаришяпти. Тўрт тараф тоғ, нарироқда ўзанидан тошудек хайкириб дарё оқяпти. Рўзи Чориев асарларида тасвирланган гузал Ўзбекистон манзаралари мана шу, дейман ичимда атрофга термилиб.

Кун пешинга яқинлашганда "Пском" маҳалла фуқаролар йиғинига етиб бордик. Худуддаги 45-умумтаълим мактабининг шундоққина ёнида, бобоевқоғ тагида маҳаллий аҳоли ва ўқувчи-ёшлар тўпланиб турган экан.

Чор-атроф тadbир учун алоҳида безалган, беш муҳим ташаббус фалсафасини ўзда жо қилган бурчак ташкил этилган — кўргазмали кўроллар, спорт анжомлари ва бажарилган ишларга доир суратлар териб қўйилган. Стол устидаги ян-янг китоблар — Ўзбекистон ёзувчилар уюшмасининг тухфаси. Ҳадемай бу ерда мулоқот бошланади. Халқ билан мулоқот қилиш, аҳолини қийнаётган муаммо ва масалаларни тинглаш, ёшлар билан суҳбатлашиш учун Пскомга вилоят фаоллари, депутатлар, эл-юрт назарига тушган устозлар, халқ ардоғидаги иходкорлар келди.

"Пском" маҳалла фуқаролар йиғини "Ўзбекистон Швейцарияси" деб ном олган Бўстонлик туманининг энг олис, чекка ҳудуди бўлиб, туман маркази Ҳазалкент шаҳридан 130 километр узоқликда жойлашган.

Худуддаги 148 та хонадонда 930 нафар аҳоли истиқомат қилади. Меҳнатга лаёқатли аҳолининг аксарияти чорвачилик билан банд. Шунингдек, туризм имкониятлари очилиши билан бу жойларда яқин истиқболда сайёҳликнинг турли йўналишларида янги-янги хизмат турлари пайдо бўлади. Аммо айти ҳолатда, айти дамда тоғларини парк булуллар ўпиб турган Пском қишлоғи — сайёҳлар ва туризм бизнеси вакиллари учун очилмаган қўриқ.

Пскомликлар мамлакат раҳбариятининг эътиборини ҳис қилиб туришяпти. Хусусан, қишлоқнинг ўзига хос географик жойлашу-вини инобатга олиб, бу ерда Пском қишлоқ врачлик пункти фаолият кўрсатмокда.

ҚВПда 2019 йилги Давлат инвестиция дастури доирасида мукамал таъмирлаш ишлари олиб борилган. 50 қатновга мўлжалланган мазкур муассасани мукамал таъмирлаш учун 1 миллиард 100 миллион сўм маблағ сарфланган.

Шунингдек, 350 ўринга мўлжалланган 45-умумтаълим мактаби ҳам яқинда 2 миллиард 520 миллион сўм маблағ эвазига мукамал таъмирланиб фойдаланишга топширилган. У моддий-техник базаси, шарт-шароити билан шаҳардаги мактаблардан қилишмади. Мактабда 138 нафар ўқувчи таълим олади, жорий йилда 16 нафар йигит-қиз ўқини тавомлади.

Меҳмонлар дастлаб мактаб ва қишлоқ врачлик пунктида бўлиб, олиб борилган таъмирлаш ишлари, аҳолига кўрсатилаётган бирламчи тиббий хизмат ҳамда мактабда ўқувчиларнинг таълим-тарбия олишлари учун яратилган шарт-шароитларни кўздан кечирди.

Яшириб нима қилдик — кейинги пайтларда қурилиш ишлари сифатига эътирозлар йўқ эмас. Шу маънода депутатларнинг бу ўрганишлари пировардида иккита мақсад мужассам эди. Биринчиси, бино ва иншоотларнинг қурилиш сифати белгиланган меъёрларга жавоб берадими, иккинчиси, яратилган шароитдан мактаб, ҚВП маъмурияти, аҳоли қандай фойдаланяпти?

Таъкидлаш жоизки, Пскомда ҳам, кейинроқ кўрганимиз Такаёвқоғ қишлоғида ҳам ижтимоий соҳа объектларининг қурилиш сифати, улардан фойдаланиш маданияти аъло даражада эди. Ҳа, мағрур ва ориятли тоғликлар бундай ғамхўрлик, эътиборнинг қадрига етишяпти.

Худудда малакали кадрларга эҳтиёж катта. Хусусан, қишлоқ врачлик пунктида бу яққол сезилади.

ҚВПдаги шароитларни кўздан кечириб, секин ортага қайтиб чиқарганимиз, ҳамроҳимиз — бир муддат Бўстонлик тумани тиббиёт бirlашмаси раҳбари бўлиб ишлаган, ҳозир Республика маънавият ва маърифат маркази вилоят бўлими раҳбари, халқ депутатлари вилоят кенгаши депутати Сайёра Файзиева ҳамаси 25 ёш атрофидаги қотмароқ бир йигитга қараб оналарча меҳр билан деди:

— Умид, бу йил ҳам ўқишга топширасанми? Қайтма, болам, бу йил, албатта, кirasан!

Кейинроқ маълум бўлдики, фельдшер Умид Абдувоҳидов неча йилдирки тиббиёт олийгоҳига ўқишга ҳужжат топширади, аммо бу борада омади келмаётир. Сайёра оланнинг таъбири билан айтганда, "тайёр кадр" бўлган, ўз ишининг устаси, ўн йиллик тажрибага эга амалиётчи Умид Абдувоҳидов қабилир аспиди тиббиёт тизимининг умидлари, эртаси. Афсуски, кейинги пайтларда бот-бот айтилаётганидек, мураккаблаштирилган тест тизимининг касрига шундай кадрлар олий маълумотли бўлишга ҳалиям илҳақ.

Тўрғи, тажрибали тиббиёт ходими Абдугани Тўрабоев ҚВП раҳбари

сифатида ҳудуд аҳолисига хизмат қилиб келяпти. Абдугани ака гарчи тиббиёт соҳасида ўрта маълумотли бўлса ҳам кўп йиллик тажрибаси ва ҳудудда врач йўқлиги туфайли бугун ташкилот раҳбари вазифасини бажариб келяпти. Ҳа, унинг ёнида шу қишлоқдан етишиб чиққан ҳамширалар ҳам бор. Лекин қишлоққа олий маълумотли врач, даволаш амалиёти ва назариясини чўқур ўрганган шифокорлар керак.

Олдинроқдан ўтиб айтишим жоизки, мазкур сафаримиздан бир-икки кун кейинроқ вилоят ҳокимлиги биносида Сайёра опа Файзиева билан кўришиб қолдик. У вилоят ҳокимига шу учрашув яқунлари, унда кўтарилган муаммо ва масалалар ҳақида батафсил ахборот берадими, алоҳида мавзу сифатида фельдшер Умид Абдувоҳидовнинг олий маълумотли бўлиш орусини, унга ёрдам бериш имкониятларини айтибди. Хуллас, вилоят раҳбарининг кўрсатмасига биноан, Умид Абдувоҳидов қишлоғи тайёрларлик кўриши учун шароит яратилдиган, унга тажрибали устозлар бириктирилдиган бўлди.

Учрашув бошида меҳмонлар ҳайрат тула нигоҳларини қадаб ўлтирган жамоага қарата ўз сўзларини айтиб, сўнгра улар учун келтирилган соғва-саломларини топширдилар.

Айниқса, нефть-газ соҳасида тadbиркорлик фаолияти билан шуғулланиб келаятган, шу ҳудуддан халқ депутатлари вилоят кенгашига сайланган Виталий Кимнинг соф ўзбек тилида, ўзига хос тадаффузда айтган сўзлари йиғилганларга манзур бўлди. "Мен буюк ўзбек халқининг бир ангрққ овози, вакили эканимдан фахрланаман", деди у жамоага қараб.

Вилоят ҳокими ўринбосари Сайфиддин Низоомов, депутатлар, олий таълим муассасаларининг проректорлари ёшларга яратилаётган имкониятлар, муазам давлатимизда сўнгги йилларда олиб борилган кенг миёсали ишлохларнинг Тошкент вилоятидаги, хусусан, Бўстонлик

туманидаги натижа ва самаралари ҳақида иштирокчиларга сўзлаб берди.

Ўз навбатида, аҳоли вакиллари ҳам муаммо ва масалаларини айтиди. Мазкур мулоқот мамлакатимизда Ёшлар куни шўқуҳи ҳали тарқамган бир паллага тўғри келгани учунми, савол ва жавоблар, асосан, ёшлардан бўлди, ёшларга оид муаммолар кўтарилди.

— Қишлоғимизда оламга машҳур шаффоф кўл — нефрит кули бор, — деди Чирчик давлат педагогика институтининг IV босқич талабаси Нигина Йўлдошева. — Бу мўъжизани кўриш учун ҳар йили минглаб сайёҳлар келади. Аммо ўша ҳудудда уларга сифатли хизмат кўрсатадиган меҳмонхона ва бошқа маиший хизмат кўрсатиш объекти, ҳатто ҳожатхона ҳам йўқ. Мен шунга кўп ўйлайман. Имконият берилса ва ёрдам кўрсатилса, "Nefrit tour" деб номланган сайёҳлик фирмасини очиб, шу жойда замонавий туризм объекти қуриш орузим бор. Ассийси, шу ҳаракат орқасидан қишлоғимиздаги кўплаб тенгдошларим, айниқса, ишсиз аёлларнинг бандлиги таъминланган бўлар эди.

Вилоят ҳокимининг туризмни ривожлантириш масалалари бўйича ўринбосари Сайфиддин Низоомов Нигинанинг бу ташаббусини қўллаб-қувватлади ва бу хайрли мақсадни амалга ошириш учун биргаликда ишлаш бўйича келишиб олдинди.

Шундай қилиб, жуда яқин истиқболда пскомлик ёш зиёли, асли инглиз филологияси бўйича мутахассис Нигина Йўлдошеванинг "Nefrit tour" корхонаси иш бошлади.

Даврани вазминлик билан бошқариб, ўрни-ўрни билан ҳар икки тарафнинг фикрларини тўлдириб, омикталаб бораётган Сайёра Файзиева мулоқотнинг авж нуктасида эълон қилади: "Сўз Ўзбекистон халқ шоири Махмуд Тоирга!"

Давра бир қалқиб олади. Газета ва журналларда, телевизорда кўрган шоирнинг қишлоғига келиб, улар билан учра-

шиб, сўз айтиши ёшларни бошқача бир ҳаяжонга солди.

Шоирнинг завок тошди, тўлиб сўзлади, тошиб сўзлади. Қалб биситидаги энг инжа ташбеҳ ва шоирона такаллуфлар қоришган иборалар, фикрларнинг акс-сатоси тоғлар орасидан гулдираб овоз бергандек бўлди. Эл суйган шоир қандай пардада, қандай оҳангларда сўзлай бошлаганига эътибор беринг:

— Ҳар тонгда пурвиқор тоғларнинг нурини ўпиб, оппоқ сочларини тараб кўёш Пскомдан чиқиб келади...

Бундай зариф ва нозик ўхшатишларни шу тоғу тошларни, унда умргузаронлик қилаётган қалби кўрпчи инсонларни чин дилдан севган шоир айта олади!

Мулоқот якунида шоир ўз китоблари ҳамда Ўзбекистон ёзувчилар уюшмасининг тухфаси — яқинда нашрдан чиққан асарларни қишлоқ ахлига тантанали равишда топширди.

Кўннинг иккинчи ярмида дастлаб шу ҳудудда яқинда ташкил этилган меҳмон уйи бориб кўрилди, бир пиёла чой устида тоғликларнинг урф-одати, турмуш тарзи ҳақида дилкаш гурунглар бўлди.

Сўнгра ҳамроҳларимиз билан куйроққа қайтиб, салкам 800 та оила истиқомат қиладиган "Такаёвқоғ" маҳалла фуқаролар йиғинидаги 46-умумтаълим мактабиди учрашув давом этди. Халқ вакиллари, иходкорлар, таълим ташкилотларининг ходимлари она Ўзбекистоннинг тарихи, бугуни, эртаси ҳақида самимий суҳбатлашдилар.

Чотқол тоғлари ортида кўёш уфққа ёнбошлай бошлаган пайтда секин пастга қараб эганим. Кун сарҳисобини қиларканман, гузалликда табият ва инсонлар талашадиган бу муҳитни, меҳр ва самимийлик тантанаси бўлган бу учрашувларни қандай ёзишни ўйлар эдим.

Бу тadbир шу кунларда мамлакатимизда қизиган давом этаётган "Болага китоб беринг" акцияси эдимми? Ёки "Битирувчи ёшлар билан учрашув" туркумидаги тadbирми? Балки "Депутат ва ёшлар" деб номларимиз?! Йўқ, тўхтанг, ахир бу "Адиб ва жамият" рукидаги мулоқот-ку! Хуллас, қай тарафдан қарасангиз, ўшандай маъно чиқаверди. Аммо уларнинг бирорта йўналиши алоҳида ажратиб кўрсатилса, бошқаларни эсдан чиқаргандай бўласиз.

Мана, таассуротларимни имкон қадар қозога туширдим. Лекин барибир бу ёзувлар тоғлар орасида ўз ғам-ташвишлари, оруз-мақсадлари билан ашаётган қалби қайноқ одамлар билан ўтган учрашувлар тафтини тула баён қилмайди, чунки кўрган бошқа, эшитган бошқа. Пскомга бориш — Сижак, Бурчмулла. Нанай қишлоқларидан ўтганда, қорли тоғлар қўйида она табиятнинг мўъжизаси бўлган бир макон бор. Унда ойдин ўйли одамлар, чизгиларга синтисуз маҳфуз манзараларни кўрасиз...

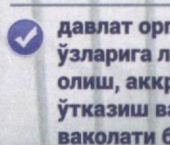
Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Рақобат муҳитини янада ривожлантириш ва иқтисодиётдаги давлат иштирокини қисқартириш бўйича қўшимча чора-тadbирлар тўғрисида"ги Фармони қабул қилинди.

Фармонга мувофиқ,

2020 йил 1 октябрдан бошлаб давлат иштирокидаги хўжалик юритувчи субъектларнинг, шунингдек, уларнинг аффилиган шахсларининг ва хўжалик фаолиятини амалга ошириш ваколатлари берилган давлат муассасаларининг (мудофаа қобилияти ва миллий хавфсизлик мақсадларида бундан мустасно) таъсис этилишига қуйидаги ҳолларда йўл қўйилмайди:

✓ битта товар бозорида бешта ва ундан ортқ хусусий тadbиркор фаолият юритиб келаятган соҳаларда;

✓ давлат органлари томонидан ўзларига лицензиялаш, рўйхатга олиш, аккредитациядан ўтказиш ва рухсат бериш ваколати берилган соҳаларда.

✓ Фармон билан Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги, Адлия вазирлиги ҳамда Монополияга қарши курашиш қўмитасининг хулосалари асосида қабул қилинадиган норматив ҳуқуқий ҳужжатлар ҳам белгиланди.

✓ Шунингдек, 2020-2024 йилларда товар ва молия бозорларида рақобатни ривожлантириш стратегияси тасдиқланди.

✓ Фармонга кўра, Монополияга қарши курашиш қўмитаси ўз фаолиятида Олий Мажлис Сенати ва Президентга ҳисобдордир.

✓ 2020 йил 1 ноябрга қадар "Рақобат тўғрисида"ги ва "Табий монополиялар тўғрисида"ги қонунларни бирлаштирган ҳолда ягона қонун лойиҳаси ишлаб чиқилади.

ТИЛ ВА ТАФАККУРНИНГ
ОЛТИН ЗАНЖИРИ

ёхуд имло қоидалари бузилиши тилимизга қандай таъсир қилади?

Тил вужуд бўлса, сўз унинг либосидир. Айтаётган, ёзаётган сўзларимиз беҳатолиги ана шу либос кўркамлигидан. Шу маънода, имло қоидаларининг тилимиз софлигини таъминлашда ўрни ва аҳамияти беқиёсдир. Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети профессори, филология фанлари доктори Зулхумор ХОЛМАНОВА билан суҳбатимиз тақомиллашиб бораётган давлат тили ва имло қоидалари ҳусусида бўлди.

— Бугун мамлакатимизда ўзбек тилини ривожлантириш, унинг нуфузини янада юксалтириш борасида амалга оширилаётган ишлардан қўнглингиз тўялтимми?

— Айни пайтда ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузини янада юксалтиришга эътибор сезиларли даражада ошди. Ўртадашларимиз ҳам эндиликда тилимизни ривож ва унинг муаммолари борасидаги мулоҳазаларини дадил кўтариб чиқа олаётганлар. Албатта, биз, тилшунослар бундан жуда мамнунмиз. Амалга оширилаётган хайрли ишларда Президентимизнинг 2019 йил 21 октябрда қабул қилинган "Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мавқени тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги фармони муҳим омили бўлмоқда. Ушбу ҳужжатда алоҳида таъкидланганидек, истиқлол йилларида она тилимиз том маънода давлат тилига айланиб, халқимизни юртимизда эркин ва озод, фаровон ҳаёт қуришдек буюк марраларга сафарбар этадиган беқиёс куч сифатида майдонга чиқди. Мамлакатимиздаги юздан ортқ миқдот ва элат вакиллари ўзаро боғлайдиган, бирлаштирадиган меҳр-оқибат тилига айланиб бормоқда.

21 октябрь санасининг Ўзбек тили байрами кўни деб эълон қилиниши, Вазирлар Маҳкамасида Давлат тилини ривожлантириш департаменти ташкил этилиши ва давлат бошқаруви органлари ва ҳўжалик бирлашмалари раҳбарлари, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри, туман (шаҳар) ҳокимларининг маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш, давлат тили тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилишини таъминлаш масалалари бўйича маслаҳатчилари фаолиятининг изчил йўлга қўйилиши ўзбек тилини барча даражада амалда қўллашга эътиборнинг кучайганига яққол далolatдир.

Бунга жўмладан, барча ташқи ёзувлар, лавҳалар, эълонлар, кўргазмалар бошқа ахборот матнлари, ташқи реклама махсуслотларининг давлат тили ва реклама тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ бўлиши юзасидан жиддий ишлар бошланганида ҳам кўриш мумкин. Жойларда давлат тилидаги реклама воситалари, пешлавҳалар тобора кўпаймоқда. Мавжудларини давлат тили талабларига мослаш юзасидан тегишли чоралар кўришмоқда.

Шунингдек, давлат тилини амалиётга татиқ этиш механизмлари ҳам тақомиллаштирилётган. Хусусан, Адлия вазирлиги томонидан давлат тилида иш юритишни таъминлаш мақсади учун мансабдор шахсларга жавобгарлик белгилашни назарда тутган "Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 42-моддасига қўшимча қилиш тўғрисида"ги қонун лойиҳаси жамоатчилик муҳокамасидан ўтказилди. Ушбу лойиҳанинг қабул қилиниши давлат органлари ва

Саводхонлик шахснинг фазилати, маънавияти, масъулиятдан далolatдир. Саводхонликка амал қилмаслик, шунчаки, имло қоидаларини бузиш эмас, балки мантиқий номувофиқликларга, фикрнинг нотўғри ифода этилишига олиб келади.

ташкilotларида иш юритишда давлат тили ҳақидаги қонун ҳужжатларига риоя этилишини янада яхшилашга хизмат қилади.

— Бу борада бир неча марта бонг урилганига қарамай, оддий сўзлашувдан то кўчалардаги пешлавҳалару реклама, эълонларгача — барчасида киши таъбини хира қиладиган ғализ жўмалар, хатоларга дуч келамиз. Бунга чек қўйиш учун яна қандай чора-тадбирларни амалга ошириш лозим, деб ҳисоблайсиз?

— Дунё микёсида айрим тиллар истезмолдан чиқиб бормоқда, она тилини асрашдек глобал муаммо юзага келаяпти. Халқимизда миллий тилга муносабат ўзгармоқда. Асрлар бўйи сайқалланган миллий-маданий қадриятларимиз, анъаналаримиз қаторида она тилимизни ҳам бор кўрку таровати билан авлодларга етказишга биз масъулмиз. Бу борада аждодлардан ибрат олишимиз, дунёнинг ривожланган мамлакатлари ютуқларидан унумли фойдаланишимиз керак. Шу боис, аввало, кўчалардаги реклама ва эълонлар матнни талаб даражасида тўғри шакллантиришимиз даркор. Бунинг учун қадимий, мумтоз манбалар орқали ҳозирга қадар етиб келган туркий сўзларни тиклаш, кенг оммалаштириш жуда муҳимдир. Шу маънода номлар, реклама ва эълонлар матнининг тегишли мутахассислар, атамашунослик комиссияси назоратидан ўтказилиши йўлга қўйилгани яхши иш бўлди.

Умумтаълим жараёнида саводхонликка, она тили ва адабиёт таълимига, тилдан фойдаланиш кўникма, малакаларини ҳосил қилишга алоҳида эътибор қаратишга киришилди. Ўзбек тилини ўқитиш тизимини миллий педагогика негизига, хориж таърибаси асосида янгилаш, замон талабларига мос адабиётлар синфини яратиш, инновацион технологияларни қўллаш долзарб масалалар сифатида белгиланди. Зеро, ўқувчиларда лингвистик, нутқий, касбий, коммуникатив, ахборотни қабул қилиш, ўз-ўзини ривожлантириш укувини шакллантириш жуда муҳим. Ўзбек тилида билимни баҳолаш, таълим, тарбия, тил ўргатиш дастурларини яратиш. "Ўзбек тилининг миллий корпуси", кўп жилли "Ўзбек шевалари лугати", "Туркий архивизмлар лугати"ни тузиш устувор вазифалардан биридир. Давлат тилида турли босқичлар ва даражалардаги синовлари жорий этиш, ишга қабул қилишда давлат тилини билиш, саводхонлик даражасини текширувчи тизимни ишлаб чиқиш борасида изчил ишлар бошланганини жамоатчилик катта хайрихоҳлик билан кутиб олди.

— Табиийки, давлат тилининг тақомиллашуви имло қоидаларига риоя қилинишига ҳам бориб тақалади. Бутунги кунда бу борада қандай муаммолар бор, деб ўйлайсиз?

— Ўзбек тили тарихи қадим, ўз тараққиёт босқичларига эга мулоқот воситасидир. Бу тилининг ўзига хос хусусиятлари, муайян тизимга эгалиги, қонун-қоидалари дунёнинг ривожланган тиллари қаторидан ўрин олишига асос бўла олади. Айни тилда яратилган катта ҳажмдаги тарихий, маданий, адабий ёдгорликлар унинг кенг имкониятларидан ёрқин далolatдир.

Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги мавқеи ва нуфузини оширишдаги муҳим вазифалардан бири имло қоидаларини тақомиллаштиришдан иборат. Ҳозир халқимиз икки хил алифбодан фойдаланмоқда. Муаммо ҳар икки ёзувга тегишли имло қоидаларига амал қилинмаётгани натижасида юзага келмоқда. Матбуотда кирилл ёзувидаги матнларда февраль, факультет, альбом сўзларида "ё" юмшатиш белгисини тушириб қолдириш, йил, санаи билдирувчи рақамлардан кейин чирикча қўйиш (2016-йил), изофали бирикмаларни орттирилган "й" ундоши билан ёзиш (таржimaiй хол) кўп учрайди. Лотин ёзувидаги матнларда кирилл алифбосидидаги е, ё, ю, я — йо-лашган унлилар имлосида хатолар учрайди. Масалан, тарихида шундай товушлар келган исмлар қисқартирилганда икки харф билан ёзиш ҳолатлари кузатилади: Ё. Ҳакимов — Yo. Hakimov; Ю. Иброҳимова — Yu. Ibrohimova. Имло қоидаларида (1995) е, ё, ю, я — "йо" лашган унлилар имлосига оид изохлар берилган, аммо бу харфларнинг бош шакли ҳақида аниқ фикр айтилмаган. Лотин алифбосида "йо" лашган унлилар тушунчаси ўз қийматини йўқотди. Шу боис, Yorgin, Yulduz сўзларидаги иккинчи товушни ифодалашга ҳолат йўқ: Y. Hakimov Y. Ibrohimova шаклида ёзилади.

Кирилл ёзувидаги матн 1956 йил 4 апрелда, лотин ёзувидаги матн 1995 йил 24 августда қабул қилинган имло қоидаларига асосан ифода этилиши лозим.

Асосий вазифалардан бири, имло қоидаларига аниқлик кириштиш ва уни илова тарзида қабул қилишдан иборат. Имло лугатларида икки хил қайд этилаётган арабча сўзлар имлоси билан боғлиқ фожиа-фожеа, дарвеш-дарвиш, олийжаноб-олижаноб каби сўзларнинг ёзилиш шаклини қатъийлаштириш, унли билан тугаган сўзларга III шахс эгалик қўшимчасини қўйишни меъёрлаштириш зарур (араб тилида ғайи ва ундош билан тугаган сўзларга и (манбаи, мураббийи), ь (у) билан тугаган сўзларга -си — мавзуси каби).

Умумтаълим, олий таълим босқичи учун мўлжалланган "Ҳозирги ўзбек адабий тили" дарсликларининг орфографияга оид қисмларида ёзилиши муаммо бўлган сўзларни тўғри ифодалаш имло қоидаларини ўзлаштиришга, саводхонлик даражасини оширишга хизмат қилади.

Талаба, ўқувчиларда имло лугатларидан фойдаланиш кўникмасини ҳосил қилиш, тилшуносликка, адабиётшуносликка оид дарсларда имло лугатларига мунтазам равишда мурожаат қилиш бу борадаги муаммоларни бартараф этишга хизмат қилади. Ўзбек тили

таълимида замонавий методлардан фойдаланиш, янги педтехнологияларни қўллаш асосида имло қоидаларига қатъий амал қилиш ҳам муҳим масалалардандир.

— Диктант, баён, иншо, эссе. Таълим жараёнида уларнинг қўлланишига қай даражада эътибор берилаяпти?

— Етук мутахассис-кадрлар тайёрлаш, таълим сифатини оширишда замонавий воситалар, усуллар, тараққий этган мамлакатлар

тажрибасини оммалаштириш билан бирга, миллий педагогиканинг даврга мос, таълим мақсадларига мувофиқ келувчи таърибларидан ҳам фойдаланиш муҳим ўрин тутлади. Негаки, миллий ўзликини англаш, ватанпарварлик, ўз мамлаката билан фахрланиш туйғусини шакллантириш, бой миллий маданий-тарихий анъаналарга ва халқимизнинг интеллектуал меросига ҳурмат уйғотиш таълим жараёнининг бош мақсадидир.

Ҳадид боболаримиз ёзма нутқнинг инсон тафаккурини ўстиришга хизмат қилишини яхши англаган. Шунинг учун мақолалари ҳамда дарсликларига ёзма нутқ кўникмаларини шакллантиришга жиддий аҳамият берган. Ўқувчиларга бериладиган матнлар, иншоларнинг мазмуни, содда-мураккаблигига алоҳида эътибор қаратган. Маърифатпарвар Махмудхўжа Бехбудийнинг қуйидаги сўзлари ҳам бунинг исботлаб турибди: "... мушкул иборатлик узун иншолар, албатта, бола зехнини очмай, балки фикрини(нг) йўқ бўлишига сабаб бўлур. Билжумла мамолики исломиянинг мактаблариндаги болалар учун енгил суратда иншо тайёрланудурки, ибтидоийя, рушдийя, эътидоийя мактаб талабаларини(нг) ҳар бирига мувофиқ суратда иншо таълим бериладур".

Дарҳақиқат, иншо ёзма нутқни, фикрнинг ўстириш, тафаккурни ривожлантиришда муҳим воситадир. Инсон қайси касбини эгаллаганидан қатъи назар, кўксак тафаккур соҳиб бўлсагина, янгилек яратла олади. Ёзма нутқ малакасини шакллантириш, оғзаки нутқни тақомиллаштириш фақат соҳа доирасидаги муаммо эмас, балки умумтаълим жараёнидаги заруратдир. Негаки, ёзма ва оғзаки нутқнинг меъёрий даражада шаклланиши фикрлар тезлигини оширишга, ўқувчи тафаккур доирасини кенгайтиришга ёрдам беради. Ёзув бевосита кўл билан амалга ошириладиган жараён бўлиб, кўл ҳаракатининг мия ярим шарларига алоқадорлиги психологик таҳлилларда қайд этилган.

Ёзма ишларга эътибор фақат миллий педагогик таърибада эмас, хориж таълими ва баҳолаш тизимида ҳам кузатилади. Масалан, кенг ёйилган тил ўқитиш дастурлари ҳисобланган IELTS, TOEFL тизимларида 60 дақиқалик умумий мавзуда эссе ёки иншо ёзиш, 50 дақиқа мобайнида ўқиганларни ҳамда эшитганларни бўйича саволларга жавоб тарзида ёки ўзи билган мавзунинг далиллар, маълумотларга таянган ҳолда ёзма тарзда асослаб бериш талаблари келтирилган.

Ахборот асрида мактублар ўрни узуқ-юлуқ SMSлар эгаллади. SMSлар фақат хабар етказади, инсон туйғуларини ифода эта олмайдди. Кўнгил туйғулари қалбларда қолиб, музтар бўлмаслиги учун эзулгуча ўргатиш, инсоний фазилатларни тарбиялаш учун, албатта, мактуб ёзишни билиш керак. Она тили, адабиёт дарсларида иншо, баён, диктантлар билан бир қаторда, мактуб кўринишидаги ёзма ишларни ҳам шакллантириш лозим. "Отамага мактуб", "Онамага мактуб", "Ўстимга мактуб", "Ўзга сайёраликларга мактуб", "Алишер Навоийга мактуб", "Фарҳодга мактуб", "Ширинга мактуб", "Ўстимга мактуб" каби ёзма ишлар ўқувчининг кўнгил дарёларини мавжлантириш билан бирга фикрлашга ундайди, тасаввур оламиини кенгайтиради. Тил бойлигини оширади.

— Демак, кўриниб турибдики, тилимиз ривожидида мантиқ ва саводхонлиқнинг ҳам ўзига хос ўрни бор. Улар ўртасидаги узвий боғлиқлиқни изохлаб берсангиз.

— Саводхонлик шахснинг фазилати, маънавияти, масъулиятдан далolatдир. Саводхонликка амал қилмаслик, шунчаки, имло қоидаларини бузиш эмас, балки мантиқий номувофиқликларга, фикрнинг нотўғри ифода этилишига олиб келади. Бир йигилишда касбдошимиз "Гижжани даволаймиз!" деган эълонга эътиборимизни қаратди. Ахир гижжа даволанмайдми, кижжадан халос этилади. Бу каби мисолларни радио ва телеканалларимизда берилаётган кўплаб реклама ва эълонлардан ҳам келтиришимиз мумкин.

Давлат тили тенгсиз бойлигимиз, номусоримиздир. Миллий тил халқимизни ҳамжиҳатликда тараққиёт сари бошлайди. Халқни янада жиқлаштиришга, миллий қадриятларни асраб-авайлашга ундайди. Тил бор экан — миллат барқарор!

Ҳидоят Жўраева суҳбатлашди.

Нуқтаи назар

Ойбарчин АБДУЛЛАЕВА,

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты

Ҳар бир давлатнинг, халқнинг эртанги кўни қандай бўлиши ёшларга боғлиқ. Улар келажакнинг асосий ҳал қилувчи кучи эканига ишониллари керак. Шунда ёшларда мустаҳкам ирода уйғонади, янги гоёларни амалга ошириш учун уларга йўл очилади.

ЁШЛАР
ПАРЛАМЕНТИ
ўзига ишонганлар учун
минбар бўлиши керак

Мамлакатимизда демократик жараёнларга янги куч ва гоёлар билан кириб келаётган ёшларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, қанот бўлиш эртага етук кадрлар, кучли сиёсатчилар камолга етишида катта аҳамиятга эга. Айниқса, Олий Мажлис палаталари ҳузурида Ёшлар парламентининг ташкил этилаётгани депутат ва сенаторларнинг қатъий фикр ва ўқир позицияга эга янги, ёш авлоди шаклланишида муҳим ўрин тутиши шубҳасиз. Шу боис, Ёшлар парламенти ҳақиқий маънода ёшлар овозига айланади, десак бўлади.

Ёшлар парламенти аъзолари турли йўналишларда фаолият юритаётган ташаббускор, кенг дунёқараш ва чуқур билим ҳамда дилерлик салоҳиятига эга 18-30 ёш бўлган фуқаролар орасидан (ҳами 100 нафар) шакллантирилади. Шу орқали ёшларнинг қонун ижодкорлиги жараёнидаги иштироки янада кенгайиши. Бунинг бир қатор аҳамиятли томонлари бор, албатта. Аввало, жараёнининг ичиди юрган, масъулиятни ҳис қилган, вақти келганда қатъий қўрсатиб, ўз фикрини дадил ҳимоя қилиш кўникмасига эга ёшлардан эртага қатъиятли, сиёсий билими юқори, етук депутатлар чиқади.

Яна бир муҳим жиҳати шуки, ёшлар Ўзбекистон йигит-қизларига бугун нима кераклигини ҳаммадан кўра яхшироқ билиди. Ўсиб келаётган ёш авлодининг ҳаётини ўзгартириш, муаммоларни енгитишда учраётган тўсиқларни улар аниқ ва тиниқ кўра олади. Шу маънода, қонун лойиҳалари муҳокамаларида айнан ёшлар вакиллариинг иштирок этиши парламентада уларнинг манфаати ишонли ҳимоя қилиниши, камчиликлар, муаммолар асосли тарзда қўриб чиқиши, янги гоёлар билан суғорилган тақдирлар акс этиши учун хизмат қилади.

Ёшлар парламенти аъзолари нафақат қонун лойиҳаларини ишлаб чиқишда, балки парламент назоратини амалга ошириш жараёнида ҳам фаол иштирок этади. Бу эса республика ижтимоий-иқтисодий ривожиди ёшларнинг иштирокни кенгайтиришда муҳим роль ўйнайди.

Шу ўринда бир масалани ҳам эсдан чиқармаслик керак. Ёшлар парламенти ишчан, ундаги муҳокама ва мунозаралар табиий бўлиши жуда муҳим. Бунинг учун билимли ва жасоратли ёшларга йўлни кенг очиш, барча жараёнларни шаффоф ўтказиш лозим бўлади. Чунки номигагина ташкил этиладиган Ёшлар парламенти минглаб, миллионлаб йигит-қизлар ҳафсаласини пир қилиши мумкинлигини унутмайлик.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Салим Дониёров

"Янги Ўзбекистон" газетаси учун масъул:
бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари
Бахтиёр Абдусатторов

Тахририятга келган кўлёмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди. Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар. Газета тахририят компьютер марказида сақлалади. Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига "KOLORPAK" МЧЖ масъул.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.

Нашр индекси — 236. Буюртма — 1767.

Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А2. Баҳоли келишилган нархда.

"KOLORPAK" МЧЖ босмахонаси. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Яшнобод тумани, Элбек кўчаси, 8-уй. Босмахона телефони: (71) 230-27-76

Навбатчи муҳаррир: Бекқул Эгамқулов
Мусаххих: Мағфун Мингбоева
Дизайнер: Хуршид Абдуллаев

Манзилимиз:
100029, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй

ЎЗА якуни — 22:00 Топширилди — 00:10

Девонхона: (0-371) 233-70-98 Котибият: (0-371) 233-56-60 Эълонлар: (0-371) 233-57-15 E-mail: yuz-gazetas@mail.ru